

Б Р А Н И Ч

Год. XVII (VIII)

Београд, јули 1932.

Број 7

УРЕДНИШТВО:
КНЕЗ МИХАИЛОВА БР. 33.В Л А С Н И К И И З Д А В А Ч:
АДВОКАТСКА КОМОРА У БЕОГРАДУ

Будимир Плакаловић

О ПРИТВОРУ

Главна карактеристика притвора јесте та, што је његово трајање ограничено на врло кратко време, изрично одређено у законнику о кривичном судском поступку. Даље, органи који су овлашћени да наређују притвор, чине то, по сопственој иницијативи, без ичијег предлога и упута. У главном, одлика је притвора та, да се њиме обезбеђује присуство лица, осумњиченог као извршиоца извесног дела, те да би исто могло бити саслушано од надлежног истражног судије. После тог саслушања мора следовати или наређење истражног затвора или пуштање у слободу. Притвор се мора увек наредити, ако је у питању злочинство за које закон прописује смртну казну или казну вечите робије, или за које је по закону остављен избор између поменутих казни и које друге казне (облигаторан притвор); а ако је у питању које друго кривично дело, тада се притвор може, а не мора, наредити, ако се стичу још и услови побројани у т. 1—4 § 113. к. с. п. (факултативни притвор).

Као што се види код облигаторног притвора потребно је да је извесно лице основано сумњиво да је извршило злочин, за који закон прописује смртну казну или казну вечите робије, (материјално - правни услов), па да се против њега нареди притвор. Код факултативног притвора, поред тога што се тражи да је извесно лице осумњичено за извршење „каког другог кривичног дела”, дакле, ван злочина о којима је напред било речи, (материјално - правни услов), потребно је да постоји један или више услова о којима је реч у т. 1—4 § 113 к. с. п. (формалноправни услов), па да би се, тек онда, могао наредити притвор.

О факултативном притвору у § 113 к. с. п. имамо ово наређење: „У случају каквог другог кривичног дела, истражни судија м о ж е наредити да се осумњичено лице притвори.” Да ли то сада значи, да се притвор мора наредити, када су

наступили сви услови, које закон означаје као с *usae arresti*¹⁾, или је то остављено овлашћеним органима и њиховој дискреционарној власти да, и поред тога што су сви услови за притвор испуњени, одлуче да ли ће, или не, наредити притвор.²⁾ Ако се узме да овлашћени органи морају наредити притвор извесног лица, осумњиченог за извршење каквог кривичног дела, ван злочина који повлаче облигаторни притвор када по својој слободној оцени утврде да стоји још бојазан бегства, колузије и понављања или извршења покушаног кривичног дела (т. 2, 3 и 4 § 113 к. с. п.) онда се поставља питање у чему се састоји та факултативност? Да ли ови притвори не би били исти као и облигаторни, јер овлашћени органи морају да их нареде, када се стеку побројани услови? На крају, да ли се ово схватање не би косило са изричним законским текстом, у коме се каже: „и с т р ж н и с у д и ј а м о ж е н а р е д и т и“ што значи да не мора.

Мени изгледа да се факултативност у овом случају, састоји баш у овом изразу „може“, јер да је законодавац, друкчије мислио, ван сваке сумње, да би употребио други израз, управо једноставно и просто казао би „мора“ у место „може“. Али, да је тако учињено, ми би онда имали само, и једино, облигаторно, а не и факултативно, ограничење личне слободе. А већ из саме дужности овлашћених органа, несумњиво произлази, да ће они ово ограничење личне слободе наредити тамо где по свом најбољем уверењу нађу, да је то потребно. По срп. зак. о крив. поступку, будући да је облигаторно ограничење личне слободе, било за све злочине и бешчастеће преступе (преступе који су поред главне казне затвора повлачили и губитак часних права, као споредне казне), то факултативно ограничење личне слободе није, скоро, никад ни долазило до изражаја у јудикатури. Сад је, пак са свим обрнуто. Облигаторно ограничење личне слободе предвиђено је за врло мали број, најтежих кривичних дела, те за то факултативно ограничење личне слободе, долази врло често, до примене. Према томе, и са чисто практичног гледишта врло је важно одредити домаћај и значај ове факултативности, те да би се о њој имало јасан појам.

¹⁾ Др. Б. Марковић, у делу „Уџбеник Судског Кривичног Поступка“ на страни 293 стоји ово: „Да ли у конкретном случају стоје те околности, одлучује онај, који је позван да нареди притвор. Кад он, по својој слободној оцени, нађе да постоји који од законских разлога, дужан је осумњичено лице притворити. Израз „Може“ у § 113 к. с. п. не значи да зависи од воље судије, хоће ли га притворити и онда кад је нашао да постоји који од законских разлога за притвор“.

²⁾ Др. Метод Доленц, у своме раду, објављеном у „Мјесечнику“ за 1931 год. бр. 1—2; под насловом: „Систематски преглед наређења судског кривичног поступка у циљу осигурања личности учиниоца дела“, а на стр. 45 каже: „Факултативност пак постоји у томе, што је истражни судца овлашћен, да нареди притвор, али није по закону дужан, да то учини“.

Органи који су овлашћени да наредe притвор јесу: а) истражни судија, б) срески судија, в) ненадлежни судија и г) полицијска власт.

а) Истражни судија, по § 113 к. с. п., овлашћен је да нареди притвор. И свега су два случаја у којима истражни судија може наредити притвор и то су: Прво, у случају побуне, метежа или при ком другом кривичном делу, у коме учествује много лица, а под условом да се учиниоци не могу одмах наћи, истражни судија може наредити притвор свих лица која су у близини била и за која се сумња да су у извршењу дела учествовали § 121 к. с. п. Друго, када истражни судија изиђе на место учињеног дела, и то ради извиђања самог дела, он може свакоме, за кога нађе да је то потребно, наредити да се несме, за један или два дана из места удаљавати. Ко се овој наредби не би покорио, истражни судија га може притворити § 122 к. с. п. У оба ова случаја притвор траје само дотле, док притворена лица не буду саслушана од истражног судије, што и јесте главни циљ ових притвора. По саслушању ових лица истражни судија мора их пустити у слободу, или против њих наредити истражни затвор — § 118 к. с. п.

Трећи случај, у коме би истражни судија могао наредити притвор, и сувише је споран. На име, у т. 1. § 112 к. с. п. предвиђено је обигаторно довођење, реално позивање окривљеника, за кога постоји који од законских основа за притвор (§ 113 к. с. п.). Доведеног окривљеника, у овом случају, истражни судија би ставио у притвор, а тај притвор, по речима др. Доленца — „може да траје код оних ствари, за које је надлежан окружни суд, само неко вријеме — нанме дотле, док стигне приједлог државног тужиоца за отварање истраге.”³⁾ Ако сам добро схватио изложено мишљење, по истом би, истражни судија морао наредити притвор доведеног окривљеника — (§ 112 к. с. п.) само зато, и дотле, док не стигне предлог државног тужиоца о отварању истраге. Ово би било немогуће и погрешно, а ево зашто. Истражни судија нема сопствене иницијативе, већ мора да сачека редлоге државног тужиоца. Без предлога државног тужиоца истражни судија би могао, по § 94 к. с. п., извршити само оне извиђајне радње, које се без опасности по циљ кривичног поступања неби могле одложити. А у те радње ће спадати извршење увиђаја, саслушање повређеног, који је на умору, и т. д., а никако и наредба за довођење окривљеника. И према томе, када је истражни судија у случају обигаторног довођења, (тач. 1. § 112 к. с. п.) издао наредбу за довођење окривљеника, он је то несумњиво учинио, пошто је, претходно, прибавио потре-

³⁾ Др. Метод Доленц оп. cit. Мјесечник за 1931 г. бр. 1—2, стр. 45.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

бан предлог од државног тужиоца, тако да може, по саслушању окривљеника, одмах наредити истражни затвор. Да не постоји притвор, наређен од истражног судије, само у том циљу, да би за то време ограничења личне слободе, истражни судија могао прибавити предлог државног тужиоца, то изводим из овога: Истражни судија, по § 118 к. с. п. дужан је свакога, који је притворен и суду спроведен или који је по његовом налогу доведен, саслушати за 24 часа и одмах по саслушању одлучити дали ће га пустити у слободу, или ће против њега наредити истражни затвор.

Овај пропис, поред осталог, говори и о лицима, која су истражном судији доведена по његовом личном налогу. Речено је, и то се опет понавља, да истражни судија, пре него што је издао налог да се окривљени доведе морао имати потребан предлог државног тужиоца. И сада, када му је, по томе налогу, окривљеник доведен, он има по слову закона, да га, по саслушању, пусти у слободу или да против њега нареди истражни затвор, у случају, да му је државни тужилац предложио отварање истраге, и он се са тим предлогом сложи.

Према овоме не постоји никакав разлог, нити у осталом, зато има основа у закону, да се против доведеног наређује притвор, само зато да би се добио потребан предлог државног тужиоца, када се, без тога предлога, и само довођење неби могло наредити, пошто истражни судија по правилу, нема сопствене иницијативе.

Да ови притвори, које наређује истражни судија, имају једино за циљ обезбеђење присуства осумњиченог ради саслушања истог од истражног судије, то се најбоље види из § 115 к. с. п. У овом пропису текстуелно се каже: „Наредба о притвору мора се саопштити осумњиченику, који се притвара у самом часу притварања, или, ако то није могућно, најдаље за 24 сата, од сата притварања.” Као што се види, о саслушању осумњиченог пре притварања, у овим случајевима, нема ни говора јер баш ради обезбеђења тога саслушања, притварање се и наређује.

б) Срески судија који је надлежан за извиђаје, по § 117 к. с. п. овлешћен је да нареди притвор. Срески судија, надлежан за извиђаје може за осумњиченика, ако и по саслушању остане сумњив да је извршио кривично дело (материјално-правни услов), и ако постоји који од основа (формално-правни услов) из § 113 к. с. п., наредити да остане у притвору. За све ово среском судији није потребан никакав предлог државног тужиоца, пошто срески судија, по § 95 к. с. п., има дужност да када сазна за официозна дела, да то пријави државном ту-

жиоцу, по нарочитом обрасцу, и да, то је овде најглавније, не чекајући предлог државног тужиоца одмах започне извиђај и изврши све потребне радње. Водећи ове извиђаје, срески судија има сва права и све дужности истражног судије у истрази. Као што се види, срески судија је орган, који ради по својој сопственој иницијативи, што није случај код истражног судије. Ова наредба о притвору осумњиченику се има саопштити одмах по саслушању истог, а сама наредба о притвору уноси се у записник о саслушању. Кад истражни судија наређује притвор, као што је наведено под а), наредба о притвору саопштава се у моменту самог притварања или за 24 часа, од часа притварања.

Притворени осумњиченик од среског судије има права да тражи да га овај спроведе истражном судији, у ком случају је срески судија дужан да то учини у року од 48 сати. Кад буде примљен од истражног судије, овај ће поступити, као што је изложено под а). Ако осумњиченик неби употребио ово своје право захтевања да буде упућен истражном судији, онда он може против наредбе о притвору изјавити жалбу надлежном окружном суду, у року од три дана. Ако се осумњичени на ову наредбу о притвору неби жалио, срески судија ће наредбу о притвору послати, *ex officio*, окружном суду, и то у року за 24 часа по истеку рока за жалбу. Окружни суд, када прими акта са наредбом, било по жалби, било без ове, дужан је за два дана, донети своју одлуку. Одлука окружног суда мора бити таква да се њоме оснажава или ништи наредба о притвору.

Др. Лав Хенигсберг дословно каже ово: „Жалба не пријечи окружни суд на мјесто притвора може одредити и редовити истражни затвор. У том случају сматра се, као да је жалба поднешена против истражног затвора.“⁴⁾

Изложено мишљење, изгледа ми, нема ослоњаца у законском тексту, већ на против, баш је у супротности са овим. Јер истражни затвор не може се наредити без предлога државног тужиоца о отварању истраге (§ 119); (па и када би тај предлог постојао истражни судија би одредио истражни затвор, а не суд); или без непосредне оптужнице и предлога државног тужиоца, у истој, да се нареди истражни затвор (т. 6. § 202); (ма да би и у том случају истражни затвор наредио истражни судија или председник већа (§ 203), а не суд. По жалби на притвор, а и без ове жалбе, окружни суд може наредбу о притвору оснажити или је поништити и наредити, да се осумњичени пусти у слободу. И ово решење окружног суда је извршно, јер на њега нема места жалбе § 119 последња реченица). Како би се онда жалба на притвор, могла сма-

⁴⁾ Др. Лав Хенигсберг, Законик о Судском Кривичном Поступку (текст закона са тумачењима) стр. 146, код § 117.

www.unilib.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

трати као жалба на решење о истражном зтвору? То је, апсолутно немогућна ситуација.

Извиђаји код среског суда, ако је осумњиченик у притвору не могу трајати дуже од 8 дана — § 95 К. с. п. Овим прописом је, индиректно одређено време трајања притвора, у овом случају. По истом пропису државни тужилац мора, за три дана, од пријема акта извиђаја, предложити истражном судији отварање истраге или поднети непосредну оптужницу или осумњиченог ослободити од гоњења. Значи да државни тужилац не би могао предложити, ни у ком облику, допуну извиђаја, а да за време те допуне осумњиченик остане и даље у притвору. Ово зато што је трајање овога притвора, тачно одређено и исти се, ни у ком виду не може продужити. Истина државни тужилац би могао предложити допуну извиђаја, али тај свој предлог би морао упутити само истражном судији, а не и среском суду, а истражни судија би осумњиченог пустио у слободу, а допуну извиђаја би спровео. Ово све лепо се види из прописа § 95 К. с. п., у коме стоји: „Записник о извиђајима срески суд послаће што пре државном тужиоцу, а најдаље у року од 8 дана, ако је неко притворен, рачунајући тај рок од дана притварања. У последњем случају државни тужилац ће најдаље за три дана, пошто прими списе извиђаја, притвореног ослободити од гоњења или ће предати **истражном судији** свој предлог, који се односи на осумњичено лице и на даљи поступак.“ Из овога се види да државни тужилац акта не може вратити среском суду, ради допуне извиђаја, — већ мора поступити онако како је то у цитираном законском тексту одређено.

Овај притвор, као и вођење извиђаја, трају свега осам дана. Сада се поставља питање како ће срески судија да води извиђаје када је потребно осам дана, да акта, по жалби, оду и врате се од окружног суда, ради размотрења наредбе о притвору? Значи, када се акта врате из суда, пошто је протекао рок од осам дана, са даљим извиђајима мора се застати и акта послати државном тужиоцу. Како ће водити извиђаје срески суд, када се акта не налазе код њега, већ на путу за окружни суд, у окружном суду и на путу из окружног суда у срески суд? Остаје једино да се акта извиђаја, пре него што се пошаљу у окружни суд, препишу, да би се према задржаним преписима могли водити извиђаји, и за ово време. Како је то пракса решила није ми познато.

Овај притвор траје знатно дуже од притвора под а) и његов је циљ сасвим други. Јер као што је речено притвор изложен под а) има за циљ обезбеђење присуства осумњиченог да би исти могао бити саслушан од истражног судије, док овај притвор има за циљ обезбеђење присуства осумњиченог у извиђајима и после његовог саслушања. Због тога

овај притвор, по своје циљу, има пуно сличности са истражним затвором.

в) и г) Ненадлежни судија и полицијска власт, могу наредити притвор осумњиченог, по § 116 К. с. п. Овај притвор наређује ненадлежни судија и полицијска власт и то једино у циљу да се притворено лице спроведе истражном судији. Овај притвор се наређује, само у том случају, ако је с одлагањем скопчана опасност и ако од истражног судије није могуће затражити наредбу о притвору. Овај притвор има исте карактерне црте као и притвор под а).

Ненадлежни судија и полицијска власт дужне су за 24 часа саслушати притворено лице. По саслушању притвореног, ненадлежни судија и полицијска власт дужни су га пустити у слободу, или га за 48 часова, по саслушању, спровести истражном судији. Као што се види циљ је овог притвору, да се притвореник спроведе истражном судији, ради саслушања и даљег поступања са њим, а траје највише 24 до 48 часова.

На притвор под а), као и на притвор под в) и г), с обзиром на ограничено трајање истих, на врло кратко време, не може се изјавити жалба, јер та жалба неби могла имати никаквог ефекта, пошто притвор престаје, пре него што и истекне рок за изјављивање жалбе, те би жалба била бесциљна. Према томе, жалба се може изјавити само на притвор о коме је говорено под б).

Ако се само баци један летимичан поглед на све случајеве, у којима се може наредити притвор, пада јако у очи ограничено време трајања притвора, тако да се за њега слободно може рећи да је ограничење личне слободе, привременог карактера.

Може и средњи судија, за дела за која је надлежан средњи суд, наредити притвор осумњиченика (т. 3. § 380. Ксп.). Против наредбе о притвору допуштена је жалба, за двадесет и четири часа по објави, саопштењу наредбе (т. 8. § 380 К. с. п.). Што значи, да се *ex officio*, неће наредба слати на одобрење окружном суду. Циљ овог притвору је да обезбеди присуство осумњиченог у поступку пред средњим судом и да обезбеди извршење пресуде изречене над истим. Циљ истоветан са циљем истражног затвора код окружног суда Овде сам га навео зато, што по имену спада да се о њему овде говори.

Ван изложених случајева, притвор се нигде више, по закону о кривичном судском поступку, не може наредити. Према томе мишљење да притвор може наредити истражни су-

удија, за време трајања извиђаја, погрешно је.⁵⁾ и ⁶⁾ Судска пракса, која би ишла за овим мишљењем, не само да би била погрешна, већ би представљала једно лутање, лишено сваке законске основе.

Родољуб Конић, судија у Пожаревцу

ИНСТИТУТ „ПРИВАТНОГ УЧЕСНИКА — НЕТУЖИОЦА“ (ОШТЕЋЕНИКА) У ПРАВНОЈ СВЕСТИ КОД НАШЕГ НАРОДА

Нови поступак у кривичним делима у пропису § 6. јасно каже, да се под странком у кривичном поступку разуме: тужилац и онај противу кога тече кривични поступак.

У своје V. ставу овај исти законски пропис прецизира ко се све сматра тужиоцем у поступку и каже, да се под тужиоцем разуме: државни тужилац, приватни тужилац (за дела која се гоне по приватној тужби) и приватни учесник.

У кривичном судском поступку постоје, међутим, два правна института „приватног учесника“, који се разликују и по функцији коју у поступку врше и по правима која по поступку имају, што је у почетку, у примени новог кривичног поступка судовима задавало тешкоће, јер та разлика у закону није прецизно изражена, те је суд ту разлику морао сам да изналази из духа законских прописа. — Постоји „приватни учесник као супсидиерни тужилац“, који долази на место државног тужиоца у случајевима предвиђеним у § 53. крив. суд. пост. и има она иста права која има и државни тужилац, изузев, наравно, она права која проистичу из карактера државног тужиоштва као јавне власти. — Закон о кривичном судском поступку само овога и оваквог приватног учесника сматра странком — тужиоцем у поступку, што се јасно види из прописа § 6. ст. 5. који се у својој последњој реченици „*fin*“ позива на пропис § 54. крив. суд. пост., а који законски пропис говори искључиво о приватном учеснику као супсидиерном тужиоцу.

Постоји међутим у крив. поступку још једна установа прив. учесника а то је „приватни учесник - нетужилац“ или „оштећеник“ како га закон по каткад назива, који у поступ-

⁵⁾ Д. Станковић судија у Нишу: „Дали може истражни судија наредити притвор, ван случаја из § 121 крив. суд. пост.“, Бранич за 1931 год. бр. 11, стр. 543.

⁶⁾ Др. Михаило Вуковић државни тужилац у Бјелој Цркви: „Трајање притвора по новом кривичном поступку“, Мјесечник за 1930 год. бр. 11—12, стр. 520.

ку није третиран као странка — тужилац, већ заузима један особени правни положај, са ограниченим правима, а скоро без икаквих дужности, или дужности чије испуњење зависи само од његове воље. Он у поступку, ако хоће, може користити извесна права која му поступак даје, али од тога не зависи сам поступак, јер он тече и без његовог учешћа. — Све се ово јасно види из прописа § 52. крив. суд. пост. у коме је тачно опредељено, која све права има приватни учесник-нетушилац и у коме је у т. 3. јасно речено да чак ни присуство овога тужиоца није потребно да би поступак вредео, јер се он позива на главни претрес, а, ако не дође, претрес се одржава у његовом отсуству, а његов се ранији захтев прочитава на претресу, — те његов долазак или недолазак на главни претрес нема никаквог утицаја на сам поступак, као што је то на примр са недоласком на главни претрес прив. учесника — тужиоца, услед кога се сматра да је одустао од тужбе, те се поступак на основу прописа § 54. ст. II. к. с. п. обуставља.

Да оштећеник (приватни учесник — нетушилац) није третиран као странка у поступку још јаче је истакнуто у пропису § 382. к. с. п. где је реч о поступку судском код Среског суда, а у коме је, у интересу бржег спровођења поступка, речено, да онога оштећеника који је раније пријавио своје приватно - правно потраживање није потребно чак ни звати на главни претрес, већ се исти о претресу само „обавештава“. Дакле, о овоме тужиоцу крив. суд. пост. води рачуна само у толико, у колико је у питању његово приватно - правно потраживање, а то, наравно, као и свака заштита приватних права, зависи само од његове воље, — он може своје приватно правно потраживање пријавити или непријавити — поступак о кривичном делу има бити обављен.

Законодавац међутим, и ако у пропису § 6. ст. 7. к. с. п. дефинише овога приватног учесника „као оштећеника који се придружује кривичном поступку ради остварења свога приватно - правног потраживања“, и ако га не сматра тужиоцем, осећајући ваљда, да је код сваког кривичног дела повређен и онај — оно лице према коме је то дело извршено, ипак је приватном учеснику — нетужиоцу дао извесна права, која он, ако хоће, може у поступку употребити у циљу расветљавања кривичне ствари и проналаска материјалне истине. — Тако, он по § 2. крив. суд. пост. има право да Државном Тужиоцу у току извиђаја и истраге пружи сва сретства у циљу проналаска кривца и поткрепљења тражења накнаде штете, да разгледа кривичне списе, (али у току извиђаја истраге само онда ако није штетно по интересе поступка), да на претресу ставља питања оптуженику, сведоцима и вештацима, да на претресу добије реч ради изложења својих опажања и да на крају претреса добије реч ради подкреп-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

љења својих захтева и стављања предлога. — Међутим, законодавац, и ако је изгледа давањем напред поменутих права оштећенику, која истина нису онаква и ономе обиму каква су дата тужиоцима — странкама у поступку, имао на уму и осећао да свако кривично дело вређа и интересе (било материјалне или моралне) онога лица противу кога је уперено, није у поступку оштећенику дао једно од најосновнијих права — право да на пресуду или решење првог суда изјави незадовољство (жалбу, призив или ревизију) вишем суду која је права дала странкама (тужиоцу и окривљеном) по пропису § 324. к. с. н., те сва ограничења у правима, о којима смо до сада говорили, не претстављају онај значај за приватног учесника — нетужиоца, који има ово ограничење. — Приватни учесник — нетужилац ни у једном од ограничења која смо до сада навели не осећа толико да није сматран странком, колико у овоме, јер ипак позива се на претрес, може ако хоће да учествује у поступку, да ставља предлоге, да ставља питања и т. д. Међутим, кад по свршетку главног претреса суд изрекне пресуду, кад се, дакле, кривично поступање заврши и оштећенику саопшти, да он на претресу не може изјавити правни лек, он тек тада потпуно осети да је његово присуство у поступку било сасвим излишно и да је било довољно, да се једним актом обрати суду и истакне своје приватно правно потраживање, ако му је до њега стало, а, што се тиче кривичног дела, кривичне одговорности и казне, да је њему старање за то законом одузето и пренесено потпуно на државног тужиоца. — Осећа се јасно, да Законодавац у новом кривичном поступку сматра, да је кривичним делом, које се гони по званичној дужности, у првом реду, па готово и искључиво повређен јавни интерес, који је остављен заштити државе и њеног органа — државног тужиоца, који има, не само право, већ и законску дужност, да се искључиво стара о гоњењу, правилном извићању и правилном пресуђењу једног конкретног кривичног дела и кривца, — а и искључиво право да са пресудом првог суда буде или не буде задовољан, не остављајући повређеноме или оштећеноме да му се у то право меша, искључујући свако његово учешће у даљем поступку. —

Баш ово ограничење: да приватни учесник кривичним делом повређен или оштећен нема право на изјаву правног средства противу пресуде или решења првог суда нас је и покренуло на идеју да ово питање третирамо и у колико нам је могуће дамо своје мишљење, узевши при томе у обзир и правно схватање нашег народа у овоме питању.

Законодавац је, регулишући овај правни институт „приватног учесника“ у закону о крив. суд. пост., као што смо напред навели, пошао за гледишта, да је свима оним кривичним делима, која се не гоне по приватној тужби, већ по

званичној дужности, у првом реду повређен јавни интерес, јавни државни поредак, те су логична последица таквог схватања давање готово искључивог права своме органу — државном тужиоцу да води рачуна о заштити овог повређеног правног интереса Државе — у свима стадијима кривичног поступка, и ограничења приватног учесника — нетужиоца, о којима смо напред говорили не дајући му чак ни право изјаве правног средства. — Ми налазимо да овакво схватање, ни са гледишта чисто правног, ни социјалног није оправдано и да приликом повреде каквог правног добра кривичним делом, треба разликовати две ствари: 1) повреду правног интереса онога појединца, према коме је кривично дело извршено и 2.) повреду општег (државног - правног интереса), јер се, ни са једног од напред поменутих становишта не може узети, да је једним кривичним делом, које је извршено према извесном физичком лицу, повређено само општо добро, повређен интерес државе као целине, а да истовремено није повређен и лични интерес — добро онога над којим је кривично дело извршено. —

Кад се стане на овакво гледиште, онда као логична последица стога произилази закључак: да се у једном кривичном процесу као странка — као тужилац има третирати не само државни тужилац већ и онај који је кривичним делом оштећен, сваки приватни учесник и тражи задовољење за своје лично повређено правно добро, поред државног тужиоца, који би имао дужност, да у име Државе штити повређени општи интерес. — Ми налазимо да свакво схватање неби ни у колико шкодило поступку и проналажењу материјалне истине, већ, напротив, да би још и допринело, а да би и правичност била потпуније задовољена. —

Овакво своје гледиште заснивамо нарочито и на схватању и правној свести нашега народа (нарочито оног дела народа који живи на територији предратне Србије) за који је нови кривични поступак у овоме свом делу доста несхватљив, јер сваком нашем просечном човеку апсолутно никако не иде у главу, да он, коме је на пример нанета телесна повреда или украђена извесна ствар, нема права на изјаву правног лека противу пресуде првог суда и ако том пресудом није задовољан и да је државни тужилац и ако штити опште државне интересе, у томе заинтересованији од њега самог, тако да је то право њему искључиво остављено. — Наш народ навикнут на установу „приватног тужиоца“ у старом крив. суд. поступку, по коме је сваки оштећени кривичним делом био странка у поступку поред државног тужиоца и имао сва права која и овај, не може никако да схвати интенцију Законодавчеву у новом кривичном поступку, по којој повређени кривичним делом није третиран као странка већ као узредни учесник у поступку, који о кривици окривље-

ног и о казни нема шта да се стара, јер се за њега стара државни тужилац. — Ово је нарочито запажено у судској пракси — у примењивању новог крив. суд. поступка и врло је чест случај да оштећени кривичним делом, кад му суд, по саопштењу пресуде рекне, да он нема право на изјаву призива у погледу кривичне одговорности и казне над осуђеним, остане забезекнут, чисто не верујући суду и тражећи објашњење зашто и како то да он, који је на пример телесно повређен нема право „жалбе“ на пресуду првог суда, кад је у томе баш он највише заинтересован, јер вели, њега је највише болело кад је био тучен, те је питање да ли ће и Државни Тужилац осетити тај бол, те да изјави призив на пресуду, којом он — оштећени није задовољан. —

Ово је у почетку судовима задавало доста тешкоће и у погледу адвоката, који на главном претресу заступају оштећенике, јер чак ни њима као правницима врло често није било јасно да оштећеник не може изјавити правни лек, осим у погледу свога приватно - правног потраживања, те је требало доста времена да они ово примају без икаквог тражења објашњења. —

Најзад, овакво третирање приватног учесника - нетужиоца дало је маха многим интервенцијама код државних тужилаца од стране оштећеника и њихових заступника, јер, немајући право на изјаву правног лека, они одлазе државном тужиоцу, да га замоле, да он изјави правно средство на пресуду првог суда, скрећући му пажњу на недостатке у пресуди, што државна тужиоштва омета у њиховом послу, који је и иначе доста обилан. —

Са свих напред изложених разлога, ми смо мишљења, да је у интересу доброг правосуђа, у интересу правичности и најзад са чисто правне тачке гледишта, а с обзиром и на правну свест и традицију нашег народа потребно, кад за то буде било могућности и кад се у опште буде приступало измени кривичног судског поступка, извршити измену и у овом делу поступка и у место компликованих установа „приватног учесника - тужиоца“ „и приватног учесника нетужиоца“, предвидети само једног приватног учесника, под којим се има сматрати свако кривичним делом повређено или оштећено лице и који се поред државног тужиоца, који има да штити општа крив. делима повређена правна добра, има сматрати странком — тужиоцем, са свима правима и дужностима тужиоца, ради заштите свога личног повређеног правног добра. —

Поступак би, на тај начин, био много простији, народу приступачнији и у исто време много савршенији. —

ПУТ ЗБЛИЖЕЊУ

Јунски број најугледнијег бугарског правничког часописа „Јоридически прегледъ“, који излази већ тридесет и две године у Софији под уредништвом чувеног бугарског правника, професора права Д-р Стефана С. Бобчева, заслужује нашу особиту пажњу најпре по томе, што тај број доноси садржај скоро свих југословенских правничких часописа: „Архива“, „Бранича“, „Правосуђа“, „Словенског правника“ и „Мјесечника“. Ваља напоменути, да је исти часопис и раније доносио садржај појединих наших часописа.

Али нарочиту нашу пажњу заслужује приказ књиге Михаила Ив. Маџарова, виђеног бугарског политичара, дипломате и министра „Дипломатическата подготовка на нашитѣ войни“ из пера угледног бугарског правника г. Д-р В. Стојкова. Неколике мисли изнете у тој оцени, најречитији су доказ о томе, да код Бугара и данас има људи угледних и честитих, који жале оно што је било, а до чега није морало доћи, и осуђују оне који су до тога довели. Навешћу само неколико редака из те оцене, који најбоље илуструју горње. Говорећи о Српско-Бугарском рату 1913. год. г. Стојков каже: „Расприта между съюзнициѣ се завршаватъ съ фаталната атака отъ страна на българската войска на 16 јуни 1913 г. Фердинандъ и генералъ М. Савовъ свалятъ Бѣгария отъ небето на славата въ низинитѣ на гибелта. — — Тешко е да се говори за тѣзи моменти. Сърдцето се облива въ скрѣбъ и гѣрдитѣ се изпълватъ с вопли и стенания. Какъ посегнахте о виѣ бѣлгарски дѣржавници, царѣ, главнокомандующѣ, отговорни и неотговорни фактори, да свалите Бѣгария отъ високото, успѣшното, спечелено с толкова трудѣ, с жертви и кѣрви — положение и да я тласнете въ пѣкла на мѣченията. Защо направихте това? „Защо направихте това?“ И до сега никоѣ не може да отговори с пѣлна положителностъ. Отговарятъ да. Направи го това цар Фердинандъ, Михаил Савовъ.“ — — што би у преводу гласило: „Међусавезничке распре завршавају се судбоносним нападом од стране бугарске војске 16 јуни 1913. г. Фердинанд и генерал Савов свалују Бугарску са неба славе у низине њогибели — — Тешко је и говорити о тим тренутцима. Срце се облива жалошћу и груди се пуне уздасима и стењањем. Како сте њосегли о ви, бугарски државници, цару, главнокомандујући, одговорни и неодговорни чиниоци, да свалите Бугарску са њоложаја — високог, успѣшног, стеченог њоликим њрудом, жртѣвама и крзљу — и да је баците у њакао мучења. Зашто сте њо урадили?“ „Зашто сте то урадили?“ На ово питање и до сад нико не може да одговори са пуном веродостојношћу.

Одговарају, да. То је урадио цар Фердинанд, Михаило Савов — — — Говорећи мало даље о уласку Бугарске у Велики рат г. Д-р Стојков каже: „Маджаровъ прави не едно, а нѣколко изложенија, въ които подчертава какви сж голѣмитѣ отстѣпки и положителнитѣ ползи за Бѣлгария, ако се приемятъ предложенијата на Тройното сѣглашение. Тѣзи предложенија осигуряваѣ на прво мѣсто Тракија, после Македонија и Добруджа. — — — Но нѣма кой да слуша. Защо? Защото въпросатѣ отдавно е решенѣ. Решенѣ отѣ Фердинанда и отѣ неговитѣ послушни орждия, отговорни и неотговорни фактори.“ — — — Понататѣкъ историјата е позната. Бѣлгарската земя се тури въ услуга на Австро-Германци. Разори се Сърбија, опустоши се Ромѣнија, но најпосле на јужнија фронтѣ сѣединенитѣ сили на сѣглашенци ни докараха до Добро Поле и до Солун. Отѣ тукѣ ние отидохме въ Нѣоји — — — Бѣлгария се облече въ траурѣ. въ дѣлбака свенародна жалейка“. — — — У преводу: „Маѣаров прави не једно, већ неколико излагања, у којима подвлачи, какви су велики уступци и сигурне користи за Бугарску ако се приме предложенија Тройног споразума. Ови предложенија осигуравају на првом месту Тракију, после Македонију и Добруджу — — — Но нико не слуша. Зашто? Јер је питање давно решено. Решио га је Фердинанд и негова послушна оруђа одговорни и неодговорни фактори — — — Дања историја је позната. Бугарска се ставила на услугу Аустро-Немцима. Разорена је Србија, опустошена Румунија, но најзад на јужном фронту сједињене силе Тройног споразума дотерале су нас до Доброг поља и Солуна. Одатле одосмо у Неји. Бугарска се обукла у црно, у дубоку свенародну жалост.“ — — —

Ове редове навео сам не у злурадој намери, већ једино ради тога да се види, да се само начином који употребљава г. Стојков може доћи до ближе и тешње сарадње међу Словенима у опште, а са Бугарима понајпре. Прзинајмо сваки грешке. Оканимо се старих зајевица. Volens-polens ми се морамо приближавати једни другима, чак и када неби били тако сродни једни с другима, јер дух међународне сарадње, који данас преовлађује, гони нас на то.

Оцена г. Д-р В. Стојкова нарочито је добро дошла да парира тежак утисак учињен отсуством бугарских правника на Балканској правничкој недељи у Београду. Са Турцима смо се клали много дуже и теже и ми и Бугари, па ипак два истакнута турска правника дошла су о правничкој недељи у Београд; па ипак су бугарски делегати, као и наши, присуствовали Међубалканској конференцији у Цариграду.

Ст. Јовановић.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Сродници мужељеви не могу аналого § 416. грађ. Зак. наследити оно имање његове умрле жене, које је она по тестаменту наследила од умрлог јој мужа.

Државни правобранилац тужио је суду Милутина и др. и молио да суд донесе пресуду: да држава Југославија има право наслеђа на целокупној имовини пок. Јулке а не тужени. За доказ поднео је решење неспорних дела судије из кога се види, да пок. Јулка после своје смрти није оставила никакве своје имовине, коју је сама стекла или донела своме мужу у мираз, већ је целокупну, по својој смрти заоставшу имовину наследила од свога мужа пок. Јанка, као и то, да пок. Јулка није оставила никаквих сродника, који би је по Закону могли наследити а исто тако није оставила ни уговорних, ни тестаменталних наследника док су тужени, који се појављују као наследници пок. Јанка, његови даљи сродници, те у наслеђу пок. Јанка не могу ни конкурисати. Према томе а по § 530. грађ. Зак. држава је једини наследник пок. Јулке, те се за њеног наследника има и огласити.

Тужени су навели, да држава нема право наслеђа имовине пок. Јулке, јер по § 416. грађ. Зак. миразно добро своје жене наслеђује муж и његови закони наследници, ако жена по својој смрти не би оставила крвне сроднике, па како је пок. Јулка сву после њене смрти заоставшу имовину наследила од свога мужа пок. Јанка, који јој је исту тестаментом завештао, то се у овом случају има путем аналогije извести, да су тужени наследници пок. Јулке. Ово тим пре, што је пок. Јулка по својој смрти оставила једино ону имовину, коју јој је муж пок. Јанко тестаментом оставио, јер би нелогично било, да законодавац даје право мужу и његовим сродницима да наследе миразно добро женино а да не дозвољава мужевљевим сродницима, да наследе оно имање, које је жени муж тестаментом оставио.

Окружни суд у Ваљеву нашао је, да овде има места примени аналогije и да према томе с обзиром на § 416. грађ. Зак. држава нема права да наследити заоставшу имовину пок. Јулке, већ тужени, као блиски сродници њеног мужа, пок. Јанка. У том смислу и донео је своју пресуду од 1.-X-1931. г. Бр. 24751.

Београдски апелациони суд одобрио је ову пресуду.

Касациони суд примедбама свога III одељења од 27-II-1932 год. Бр. 1402 поништио је пресуду Апелационог суда са следећих разлога :

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

„Законско наслеђивање између супруга чини изузетак од општег система интестатског наслеђивања, усвојеног грађанским законом, по коме су, у недостатку тестаментa или уговора о наслеђу, на наслеђе позвани само најближи крвни сродници у правој или побочној линији а по реду, одређеном по §§ 395 — 408. грађ. Зак. а не и сродници по тазбини. Оно почива на особеним лично и имовно-правним узајамним односима између супружника и условљено је нарочитим законским претпоставкама, да је умрли и преживели супруг до смрти умрлог са њим у законом браку живео. Јер, ако су раније били судом растављени, ако је преживели супруг умрлог вероломно оставио, или је муж жену по жестици срца од себе отерао, онда по § 417. грађ. Зак. право узајамног наслеђивања супруга престаје. Сем тога, право преживелог мужа да наследи заоставштину своје раније умрле жене није неограничено, већ се своди по § 416. грађ. Зак. Само на она добра, која жена мужу у браку принесе ради лакшег заједничког живљења, од којих она остаје сопственица а само приплод од њега спада под заједнички потрошак, за који муж није жени одговоран.

„Према овоме, муж може наследити од умрле жене само ону њену заоставштину, коју је она за живота стекла и у брачној заједници са мужем заједнички уживала до своје смрти, дакле само њена миразна добра и то у случају ако она нема никаквих других Законих наследника.

„И Окружни и Апелациони суд у својим пресудама су правилно утврдили, да спорна заоставштина пок. Јулке није била њено миразно добро, јер је она није била прибавила у својину за живота њеног мужа пок. Јанка, ни док је трајао брак између ње и пок. Јанка, већ тек после смрти Јанкове, кад више није ни постојао брак између ње и пок. Јанка пошто јој је све спорно имање тестаментом оставио у наслеђе сам Јанко, од кога је он био сопственик до своје смрти и док је брак између њих трајао, па је тек после његове смрти по § 394. грађ. Зак. својима овог имања прешла на пок. Јулку као наследника. Према овоме спорна заоставштина пок. Јулке, пошто није била њено миразно добро, не спада у оно имање, које би њен муж пок. Јанко могао по § 416. грађ. Зак. наследити. Но, и кад би се узело, да муж по § 41. грађ. Зак. може наследити и она заоставша добра своје раније умрле жене, која нису била миразна, опет не би могао пок. Јанко наследити спорну заоставштину пок. Јулке и да је надживео њу, јер је пок. Јулка могла стећи исту по основу, по коме ју је прибавила, само после смрти пок. Јанка као тестатора, када већ више није ни постојао брак између њих. Ни тужени, као евентуални наследници пок. Јанка, немају право на наслеђе спорне заоставштине пок. Јулке стoга, што по духу § 416. грађ. Зак., не долазе са сопственим директним

правом на наслеђе пок. Јулке, већ само као најближи евентуални наследници њеног мужа пок. Јанка, па би могли наследити само оно, што би сам пок. Јанко наследио, да је надживео пок. Јулку, јер овде нема места праву представљања.

Према томе, Закони наследници мужевљеви могли би се јавити као наследници заоставштине женине, ако она нема својих законих наследника, само онда, ако је муж надживео жену и по § 416. грађ. Зак. био позван на наслеђе раније умрле жене али се до смрти није изјаснио да ли се наслеђа прима, те би ово право пријема отвореног наслеђа прешло на његове Законе наследнике.

Овако тумачење § 416. грађ. Зак. било би у складу са законодавним решењем од 21-X,1850. г. Бр. 2085 (Зборник V стр. 293) којим је допуњен § 408. грађ. Зак. да и удова има право наслеђа заоставше имовине раније умрлог мужа под претпоставкама из § 417. грађ. Зак. и ако нема својих законих наследника. Овим се решењем не признаје њеним законим наследницима, да наслеђују заоставштину њеног мужа на случај њене раније смрти, нити могу то право имати по начелу њеног претстављања. Ово тумачење § 416. грађ. Зак. у погледу наследника мужевљевих одговора и принципу правичности и реципрочним правима супруга у односу њиховог узајамног наслеђивања, па се не може разумно претпоставити, да је законодавац хтео дати већа наследна права сродницима по тазбини умрле жене, него ли сродницима по тазбини умрлог мужа, које је по поменутом законодавном решењу од 21-X-1850. год. искључио из наслеђа заоставштине мужевљево.

Са ових разлога тужени немају право наслеђа заоставштине пок. Јулке, кад је њен муж пок. Јанко умро пре ње, те је није могао ни наследити. Но и кад би имало у овом спорном случају места примени права претстављања пок. Јанка, који је умро пре пок. Јулке опет тужени не би могли наследити заоставштину пок. Јулке, кад је према напред наведеним разлозима ни пок. Јанко не би могао, као Јулкину заоставштину наследити, пошто је пок. Јулка пре смрти Јанкове наслеђем не би могла ни прибавити.

„Погрешно и Окружни и Апелациони суд своју одлуку о пречем праву наслеђа тужених заснивају на чињеници, да је спорно имање било својина пок. Јанка, мужа пок. Јулке, које је пок. Јулка по тестаменту Јанковом наследила после његове смрти и да би тужени исто наследили као најближи крвни сродници пок. Јанка, да га није тестаментом оставио у наслеђе пок. Јулки, јер се овим спором не расправља наслеђе заоставштине пок. Јанка, већ заоставштине пок. Јулке а по § 476. грађ. Зак. Све имање, било оно од предака или другог наслеђено или прибављено и стечено сматра се као

сопственост с којим сваки може располагати по својој вољи. Према томе после смрти тестатора пок. Јанка постала је пок. Јулка неограничен сопственик спорног имања као наследник Јанков по § 394. грађ. Зак. и од тога момента престаје сваки правни утицај како пок. Јанка, тако и тужених, као његових евентуалних наследника на спорно имање. Зато се спорна заоставштина пок. Јулке у овом спору има расправити као њена својима, без обзира на начин, на који је пок. Јулка исту прибавила. Стога нема места ни примени аналогije у расправи овога спора, као да је спорна заоставштина својина пок. Јанка а не пок. Јулке.”

Београдски Апелациони суд није усвојио ове примедбе, већ је у писму своме од 15-IV-1932. год. Бр. 2648 дао следеће противразлоге :

„По § 416. грађ. Зак. регулисано је и утврђено да муж има право наслеђа жениног миразног добра, ако не би било жениних законих наследника по одређеном реду. Ако је и муж умро, онда женино имање наслеђују мужевљеви закони наследници. У конкретном случају у питању је наслеђивање немиразног добра пок. Јулке, већ је у питању имовина пок. Јанка, који је своју имовину тестаментом завештао својој жени Јулки, која по смрти није оставила законих наследника, те је питање у томе, ко има да наследи ову имовину. Како се ово питање има расправити путем аналогije, имајући у виду законске прописе, који се на сличне случајеве односе, — то Апелациони суд налази: да заоставшу имовину пок. Јулка, коју је она по тестаменту наследила од свога мужа пок. Јанка — имају право да наследе сродници пок. Јанка. Ово зато што је логично, да имовину, коју је пок. Јулка наследила од свога мужа, наследе његови блиски сродници, као они који имају по § 416. грађ. Зак. право да наследе и њена миразна добра, дакле она добра, која су њена лична својина.”

Касациони суд у својој општој седници усвојио је примедбе свога III одељења а речене противразлоге Апелационог Суда одбацио.

Одлука Опште седнице од 2-VI-1932. год. Бр. 4235.

Т. Ивановић

Надлежност државног Савета за расправу спорова око сукоба надлежности !

Сукоб надлежности између појединих власти може настати или услед тога што две власти по једном истом предмету прихватају за себе надлежност, или стога што и једна и друга власт одбијају од себе надлежност. Овај сукоб може се појавити између двеју власти, или због њихове апсолутне, или релативне надлежности. У првом случају има се у таквом

спору расправити која од двеју власти погрешно прихвата, или одбија од себе надлежност по предмету за који може постојати искључива надлежност, или једне, или друге власти. У другом пак случају имало би се расправити којој од тих власти припада надлежност, да у конкретном случају реши један предмет за чије би иначе решавање, по овом устројству, биле надлежне и једна и друга власт (пр. месна надлежност).

У погледу надлежности органа за расправу појављених сукоба између појединих власти извесна законодавства (пр. француско, чехословачко) предвиђају специјалан суд, т. зв. суд конфликта, или суд сукоба надлежности, који је састављен из чланова редовног и административног судства и чија надлежност постоји, било између којих власти да се такав сукоб појави.

Наше позитивно законодавство не познаје овакву уставну суда сукоба, који би решавао сукобе између свих власти, већ ову надлежност поверава, или Касационом суду, или Државном савету, према томе између којих власти постоји сукоб.

Тако по § 104. Закона о уређењу редовних судова сукобе о надлежности између грађанских управних власти и судова, или између управних и редовних судова решава веће касационог суда. (види и чл. 46. З. Д. С.). Сукобе пак надлежности између управних власти, између самоуправних власти и између управних и самоуправних власти решава Државни савет — чл. 46 З. Д. С. Дакле расправа сукоба надлежности према нашем позитивном законодавству није поверена једном мешовитом телу у чији би састав улазили чланови више власти већ те сукобе расправља највиша инстанција редовног или управног суда, Касациони суд или Државни савет, према томе између којих власти је настао сукоб.

Изузетно за расправу сукоба надлежности између војних власти, или војних с једне и грађанских власти, или грађанских судова с друге стране, према чл. 2. Закона о укидању надлежности касационог суда у поступку војних судова и у решавању сукоба о надлежности између војних власти, или војних судова и грађанских власти, или грађанских судова од 6 фебруара 1929 год., решава веће од седморице судија. У ово веће улазе чланови већа Касационог суда — пом. § 104 ст. 2. и 4. Закона о уређењу редовних судова и један судија великог војног суда.

Изложеном систему нашег законодавства могли би се ставити ови приговори: прво што самим лимитативним набрајањем постоји могућност да за извесан сукоб не постоји у опште надлежан орган, који би имао да га расправи. Н. пр. сукоб између кога специјалног суда с једне и специјалног суда с друге стране. Друго, услед тога што сукобе између

разних власти расправља тело састављено од чланова само једне власти, постоји могућност за једнострано посматрање предмета спора. За оправданост овог приговора примера ради навешћемо одлуку опште седнице Државног савета и Касационог суда у којој су и Државни савет и Касациони суд прихватили по истом предмету надлежност.

Тако Државни савет у својој општој седници донео је одлуку бр. 47801 од 21 и 22 децембра 1925 године :

„Спорови о државини, кад их полицијска власт расправља, административни су спорови и као такви имају се претходно расправити код две инстанције управне власти, па потом код управних судова и Државног Савета.“

Међутим Касациони суд на тражење Министра Правде, донео је у општој седници од 3 новембра 1930 год. одлуку бр. 12416: „да је при извршењу судских решења, или пресуда, било грађанске или кривичне природе, а за расправу полицијских одлука донетих у смислу § 466. грађ. суд. пост. надлежна судска, а не управна власт.“ Према чему, код једног истог питања, оцене законитости решења полицијске власти кад ова на основу § 466 грађ. суд. пост. цени државину и упути слабијег у праву на парницу, прихватају надлежност, по одлукама своје врховне инстанције, и редовни и административни судови, чиме се у ствари потврђује теза потребе да сукобе надлежности између појединих власти решава једно мешовито тело састављено од чланова редовних и административних судова.

Ми смо ово питање истакли да би скренули пажњу на једну потребу нашег судства, а сада да пређемо на главно питање, које је предмет ове расправе, надлежност Државног Савета за решавање сукоба надлежности.

Ова надлежност Државног Савета установљена је чланом 46 Закона о државном савету и управним судовима (З. Д. С.) По овом законском пропису Државни Савет решава сукобе надлежности између управних власти, између самоуправних власти и између управних и самоуправних власти.

Сукоб надлежности може настати само између власти, које према прописима Закона о Државном Савету, или других закона, решавају у последњем степену. Но то не значи да те власти морају бити и јерархијски највишег степена — министри — већ да те власти о спору који је предмет сукоба надлежности коначно одлучују, т. ј. да се противу њихове одлуке не може изјавити жалба на једну вишу управну власт. То би био случај са свима одлукама управне власти донетим у другом степену против којих се у смислу чл. 18. З. Д. С. може поднети тужба управном суду, које су одлуке и чл. 76 З. У. Д., као и чл. 114 З. У. П. оглашене коначним. У овом смислу да наведемо и одлуку Државног Савета бр. 15098/32 од 13 маја 1932 године, која гласи :

„Државни Савет у свом I одељењу узео је у разматрање сва акта овог спора, па је нашао: да у овом случају постоји негативни сукоб надлежности између управних власти, Министра Финансија и бана зетске бановине, које би власти о предмету коначно одлучивале — јер су и решења бана у смислу чл. 76 З. У. У. у чл. 18 З. Д. С. донета у другом степену коначна.“ Но при овом питању треба узети у обзир и пропис § 9. З. У. П. по коме о сукобима више државних власти у погледу стварне или месне надлежности, решава њихова непосредна виша власт, дакле без обзира да ли би те власти о спору имале да коначно одлуче. На пр. за расправу сукоба надлежности између среског начелника у Дубровнику и Бана Зетске бановине о томе, која је од ових двеју власти надлежна за разматрање општинског управитељства у Дубровнику, што према сл. 103 и 107 општ. правилника за Далмацију, зависи о тога да ли се ради о једној одлуци општинског управитељства из пренесеног или властитог делокруга, био би надлежан да расправи такав сукоб надлежности Министар унутрашњих послова, као виша заједничка управна власт, а не Државни савет како би то имало бити по чл. 46. З. Д. С.

Што се тиче самог поступка, по коме се појављени сукоб надлежности има изнети на решење пред Државни Савет, чл. 46. З. Д. С. прописује посебни поступак, кад је у питању позитивни, а посебни кад је у питању негативни сукоб надлежности.

У случају позитивног сукоба надлежности, т. ј. кад две власти задржавају за себе надлежност у истој ствари, предлог може поднети свака од заинтересованих власти у року од 30 дана. Закон не предвиђа од кад има тећи овај рок, али је логично да се има узети од дана када је заинтересована власт позитивно сазнала, да се по истој ствари огласила надлежном и друга која власт. Овим законским прописом управне, односно самоуправне власти су само овлашћене да могу, а не и да морају поднети предлог за решење насталог позитивног сукоба надлежности. Како странка по закону нема овлашћење да може и сама поднети предлог за расправу оваквог сукоба надлежности, а власти га не би хтеле саме поднети, значи да, бар теоријски, постоји могућност да по истој ствари постоје две коначне одлуке двеју разних власти. Оваква би могућност могла наступити и код спорова о пречем праву државине по § 466 Грађ. Суд. Пост. противу одлука полицијских власти, јер по напред наведеној одлуци опште седнице Државног Савета, те би одлуке имала да расправља виша управна власт, а потом управни суд и Државни Савет. Док по одлуци опште седнице Касационог Суда такве одлуке полицијских власти имали би да разматрају редовни судови.

Апстрахујући могућност да по истој ствари може доћи до две извршне одлуке разних власти, за странку постоји можда чак и ненакнадива штета, већ и по томе, што ће у таквом спору донети одлуку она власт, која прва прибави акта, и ако је баш та власт била ненадлежна а странка нема могућности да сама поднесе предлог за расправу насталог сукоба, већ мора путем тужбе управном суду, одн. Државном Савету, сачекати окончање спора, који ће можда много дуже трајати него расправе сукоба надлежности.

Док, као што смо видели, предлог за решење позитивног сукоба надлежности може поднети само заинтересована власт, докле предлог за решење негативног сукоба надлежности, т. ј. сукоба, који је настао зато што две власти у истој ствари одбијају од себе надлежност, може поднети само заинтересовано лице и то у року од 15 дана, од када је примило решење друге власти по реду. У § 10 З. У. П. предвиђено је, да ће управна власт, која прими поднесак, за чији рад није надлежна, без одлагања донети одлуку о својој ненадлежности и што пре је досавити странци. Наравно да би управна власт у тој одлуци, ма да је закон не обавезује, требала да означи и упут за странку коју власт сматра надлежном. Странци стоји на вољу, ако ипак сматра да је баш та власт надлежна противу одлуке те власти да употреби правно средство, или да поднесе другој власти жалбу, па на случај да се и та друга власт огласи за ненадлежну да поднесе са потребним документима, предлог Државном Савету за расправу свог негативног сукоба надлежности.

Но ако је за власт, која је примила поднесак, за који није надлежна, несумњиво јасно, која је власт надлежна за рад по истом, она ће га, како то прописује § 10 З. У. П. т. 2, без одлагања упутити власти надлежној за пријем и даљи рад. У пракси има случајева да та друга власт, на случај да сматра себе ненадлежном, ставља предлог Државном Савету за решење сукоба надлежности, који је предлог по чл. 46 З. Д. С. недопуштен, с обзиром да по овом пропису негативни сукоб пред Државним Саветом може покренути само заинтересовано лице. Овакво гледиште заступа и решење Државног Савета од 4 марта 1932 год. бр. 3797/32 :

„Својим писмом од 19 фебруара 1932 г. III Бр. 68615 Министар унутрашњих послова доставио је Државном Савету на решење негативни сукоб надлежности између подручног му Министарства унутрашњих послова и Министарства финансија, који је настао тиме, што су оба Министарства одбила своју надлежност да се, по изјављеној жалби, Таљковић Павла, финансијског приправника Дунавске Бановине, упусте у разматрање решења Бана Дунавске Бановине од 8 јула 1931

Државни Савет у свом I Одељењу узео је у разматрање овај захтев, па је нашао: према ставу III чл. 46 Закона о др-

жавном савету предлог за решење сукоба, који је настао тиме што власти одбијају од себе надлежност, може поднети Државном Савету, као надлежном, само интересовано лице и то у року од 15 дана од кад му је предато решење друге власти по реду. Према чему по наведеном законском пропису у овом случају не постоје законски услови за покретање сукоба надлежности од стране управне власти пред Државним Саветом, јер је Министар унутрашњих послова, ценећи питање своје надлежности у изложеном случају, а на основу § 10 з. у. п., ако је сматрао да је ненадлежан, требао странку решењем да одбије и странци да могућност, ако се евентуално и друга власт огласи ненадлежном, да Државном Савету поднесе предлог за решење сукоба надлежности.”

У чл. 46 З. Д. С. предвиђено је да ће сукобе о надлежности између управних и редовних судова решавати Касациони суд, али ни овај, нити други пропис не предвиђа надлежност за случај сукоба између управних судова. Наравно да до овог сукоба може доћи само на случај да два управна суда одбијају по једном предмету од себе надлежност. У пракси Државни Савет је на основу прописа § 58 зак. о пословном реду у Државном Савету и управним судовима у вези § 51. грађ. суд. пост. прихватио надлежност за расправу негативног сукоба надлежности између појединих управних судова. Примера ради да поменемо решење Државног Савета број 44619/31 од 10 фебруара 1932 год., којим је решењем на предлог загребачког Управног суда расправљен сукоб надлежности између овог и дубровачког Управног суда по тужби општине Дубашнице противу решења бив. комесара обласне самоуправе у Карловцу, у коме су спору оба ова суда одбијала од себе надлежност. У пракси је било случајева да је Државни Савет чак и ништно решења Управног суда којим је Управни суд тужбу у случају своје месне ненадлежности одбацивао као ненадлежној власти поднесену. Поједина одељења стајала су на гледишту да Управни суд у овом случају не треба да одбаци тужбу, већ да исту упути оном управном суду, кога сматра надлежним, а ако се и овај суд огласи за ненадлежног, да поднесе предлог Државном Савету за решење каквог сукоба. Но како јудикатура Државног Савета по овом питању није била једнообразна, то је у општој седници од 4 и 5 фебруара 1932 год. Државни Савет донео одлуку: „Управни суд, који одбије тужбу због своје месне ненадлежности, није дужан да истовремено са таквом одлуком достави предмет на решавање Управном суду, који би по његовом мишљењу био надлежан.”

Овакво гледиште опште седнице образложено је тиме, што управни судови, кад се огласе ненадлежним, они ту одлуку доносе на основу прописа чл. 20, 19 и 24 з. д. с. Противу те одлуке, као и сваке друге одлуке у смислу чл. 37 з. д. с.,

www.unilb.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

објашњеног одлуком опште седнице државног савета број 12564 од 8 марта 1926 год., има места жалби државном Савету. Оваквом гледишту Државног Савета могло би се приговорити то, што и чл. 19 и 24 з. д. с. говоре само о апсолутној, а не и релативној, као што је то месна надлежност Управних судова, а то што Управни судови по чл. 20 з. д. с. сами решавају о својој надлежности (како апсолутној тако и релативној) не значи само по себи да ће Управни суд и у случају месне ненадлежности тужбу одбацити одлуком, а да не може предмет доставити оном Управном суду кога сматра надлежним и тим путем изазвати евентуални сукоб надлежности на који би се начин овај спор расправио без икакве штете по странку.

А. Давинић

референт Држ. Савета

Према § 2. Правилника о наградама адвоката, као основа за одмеравање награде има се узети вредност предмета, око кога се води спор а не она вредност на чије је плаћање странка осуђена или која је њој досуђена.

Тужилац Р. представио је суду, да је као адвокат заступао туженог Јована у спору, који је противу Јована водио његов ортак Матија код избраног суда за наплату суме од 491.166 дин. и тај спор је окончан пресудом Избраног суда у корист туженог Јована, која је пресуда постала извршном. Како му тужени није хтео да плати за ово заступање никакву награду и њему према § 7. Правилника о наградама адвоката с бзиром на вредност вођеног спора, припада 30.000 дин. адвокатске награде, то га је тужио суду и молио да га суд осуди на плаћање наведене суме у 30.000 дин. Тужени Јован навео је, да тужилац има право на награду само према вредности од 27.500 дин., на чије је плаћање он — Јован — пресудом Избраног суда осуђен а то је 3.000 дин., јер за одмеравање награде по Правилнику о наградама адвоката као вредност спора има се сматрати она сума коју је странка осуђена да плати.

Окружни суд за град Београд нашао је, да је тужени Јован према § 11. у вези § 7. Правилника о наградама адвоката дужан да плати тужиоцу Р. на име адвокатске награде за вођење поменутог спора 30.000 дин., јер се адвокатска награда одређује према вредности предмета, око кога се поступак води а то је вредност сасвим различита од оне суме, на чије је плаћање странка пресудом осуђена или која је њој досуђена. Зато је туженог Јована пресудом од 22 јуна 1931. г. Бр. 40868 осудио на плаћање 30.000 дин. адвокатске награде.

www.unibg.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Београдски Апелациони суд нашао је, да се тужиоцу Р. награда за ово заступање туженог Јована има досудити према утврђеној вредности у спору пред изабраним судом односно према досуђеној суми од 27.000 динара а не према половини суме од 982.332 дин. т. ј. према вредности од 491.166 дин., пошто је тужилац Матија тужбом тражио изналажење чисте добити из ортакчког односа, не прецизирајући суму, већ остављајући, да је Избрани суд одреди. Зато је преиначио пресуду окружног суда за град Београд и својом пресудом од 23-XI-1931. г. Бр. 8365 туженог Јована осудио да тужиоцу Р. плати на име адвокатске награде 3.000 дин.

Касациони суд примедбама свога II одељење од 19-III-1932. Бр. 1732 поништио је пресуду Апелационог суда са разлога:

„Погрешно Апелациони суд у разлозима своје пресуде узима, да је вредност спора онолика, на колико је пресудом изабраног суда тужени осуђен да плати у спору пред изабраним судом. У конкретном случају вредност спора за тужену страну има се ценити с погледом на § 2. Правилника о наградама адвоката а према важности, који тај спор има за њега. Како је Избрани суд, као што је у разлозима његове пресуде констатовано, имао да изврши деобу између парничара — бивших ортака а тужилац је тражио у том спору да добије половину добити од њега претстављену у динара 982.332 то је онда за туженог вредност спора била 491.166 дин., јер се она у овом спору имао бранити од тога, да тужилац толику вредност деобом не добије.“ —

Београдски Апелациони суд није уствојио ове примедбе, већ је у акту од 11-V-1932. г. Бр. 3911 дао следеће противразлоге:

„Према § 2. правилника о наградама адвоката, основа, по којој се одмерава адвокатска награда јесте вредност предмета око кога се поступак води.“ Из овакве стилизације јасно излази, дат је за одмеравање награде меродавна искључиво она вредност, која се у току спорног поступка утврди а не она, која је у тужби означена. Према томе, Апелациони суд није могао усвојити налажење Касационог суда, по коме је вредност спора за тужену страну половина тужбом означене суме, јер тужени у томе спору пред изабраним судом није имао да се брани од осуде на плаћање суме од 491.166 дин. као половине тужбеног тражења, већ само од осуде на плаћање половине износа по процени вештака, коју је и сам тужилац у својој тужби изабраном суду захтевао, као доказно средство за утврђивање количине чисте добити ортакчког предузећа а без које процене ни сам избрани суд не би могао пресудити пред њим вођену парницу. Ово у толико пре, што се у § 2. поменутог правилника говори о вредности предмета, око кога се поступак води, те не може бити меродавна вредност, означена у тужби, којом се по-

WWW.UK...
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ступак тек заснива и покреће а која може бити и произвољна.

„Најзад, Апелациони суд ово своје мишљење заснива још и на томе, што ни за оцену питања о надлежности и величини спорне таксе није меродавна вредност, означена у тужби, ако је од друге стране оспорена, као што је био случај у спору пред изабраним судом, већ се та вредност тек доцније у току поступка утврђује вештачењем и према тако, доцније утврђеној вредности одређује се надлежност суда, величина таксе, па и величина парничних трошкова а према налажењу Апелационог суда, овакав поступак има да важи и за одређивање адвокатске награде.

„Из свега изложеног излази, да у спору пред изабраним судом тужени није имао да се брани од осуде на плаћање онога, што је тужбом тражено, већ само од осуде на плаћање по процени вештака, те је према томе налажење Апелационог суда тачно, чак и кад се пође од схватања Касационог суда, да је вредност, по којој се одмерава адвокатска награда она вредност, коју спор има за туженог.”

Касациони суд у својој општој седници усвојио је примедбе свога II одељења а ове противразлоге одбацио.

Одлука опште седнице од 2-VI-1932. г. Бр. 3973.

Т. Ивановић.

Једно тумачење § 30 Закона о адвокатима.

Адам Ш. Ђ. почетком лањске године обратио се је првостепеном суду са молбом, да тај суд нареди његовом пуномоћнику — адвокату да положи сав новац који је овај наплатио од Адамовог дужника а по извршној судској пресуди. Представку је поднео у дупликату са прилозима а таксирао ју је са 25 дин.

По образовању средских судова, некадашњи првостепени а данашњи окружни суд — мисли се на месну идентичност — позивајући се на § 5 Закона о устројству средских и окружних судова, упутио је овај предмет средском суду налазећи да је он надлежан, пошто је свде у питању сума испод 5.000 дин.

Срески суд је био вратио овај предмет окружном суду по тач. 3 § 25 Закона о уређењу судова и тражио је објашњење, како се има, у начелу, поступити са оваквим тражењима као и то, шта се има учинити у конкретном случају.

Пошто је окружни суд нашао да има места формирању опште седнице — 25 З. о ур. судова и § 10 З. а ус. срес. и окр. судова донео је следећу одлуку :

„Да одредба прописа § 30 Зак. о адвокатима, на основу кога Адам Ш. Ђ. у својој представи тражи судску помоћ, није тако нејасна у примени конкретног случаја да би суд у својој општој седници у смислу § 25 т. 3 Закона о ур. ре-

довних судова требао да дадне објашњење § 30 Зак. о адвокатима, стога се акта овога предмета имају вратити Среском суду да надлежни поступак са преписом ове одлуке...”

Будући да Окружни суд није одговорио на питање Среског суда он је — Срески суд — поново вратио предмет Окружном суду мислећи да је овде, по среди, неки неспоразум. У спроводном писму навео је да он није ни тражио тумачење § 30 Зак. о адвокатима већ је тражио, нарочито, како ће се поступити са тужбеним захтевом „.....с обзиром да ни једна судска власт није надлежна да доноси одлуке по захтевима заснованим на § 30 Закона о адвокатима а најмање Срески суд који је надлежан само за грађанске спорове до 5.000 дин. вредности а не и за расправу сукоба између властодавца и пуномоћника чије се регулисавање тражи овом представком, ненадлежно упућеном Окружном суду. По сазнању овакве сукобе расправља адвокатска комора.”

Окружни суд остао је упорно при свом нахођењу да он није надлежан у смислу § 5 Закона о устр. сред. и окруж. судова и упутио је срески суд да се има обратити Касационом суду, када већ одбија надлежност, за расправу питања надлежности суда по овом предмету — разумевајући погрешно срески суд да он пребацује надлежност на окружни суд, док је Срески суд, у ствари, одбијао надлежност судова, уопште, за решавање ових питања.

Срески суд је, потом, решењем одбио молиоца Адама од тражења наводећи да је апсолутно ненадлежан за доношење одлуке по петитуму тужбе — представке — § 49 г. с. п., § 5 Закон. о устр. сред. и окруж. судова, § 30 Зак. о адвокатима.

По благовременој жалби Апелациони суд је поништио горње решење а са разлога: „Што Срески суд у ожалбеном решењу није изнео разлоге на основу којих је нашао да није надлежан да поступи по тражењу Ђ. Адама у акту бр. При оцени тога питања имала би се узети у обзир и чињеница, да је досуђена сума коју је имао да исплати и које се суме полагање тражи испод 5000.— дин., као и пропис § 32 ал. II Зак. о адвокатима.”

Срески суд је и другим решењем одбио молиоца а навео је ове разлоге: „по размотрењу аката овога тражења, у смислу § 49 гр. с. п. и § 5 Зак. о устр. сред. и окруж. судова, суд је нашао :

У смислу § 5 Зак. о устр. сред. и окруж. судова, Срески суд је надлежан за расправу спорова по редовном поступку и крив. суђењу, по тачци 8 истог зак. прописа за сва средства обезбеђења и најзад по тач. 11 за све остале предмете који су посебним законом дали у надлежност Среском суду.

Тужбено тражење нема ничега спорног са поменутом надлежношћу.

Тужилац тражи да суд кратким путем позове његовог

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

www.unil.rs

ранијег правозаступника да у судске руке положи оспорено извршно потраживање.

Суд нема законске могућност нити да позове нити да принуди евентуалне дужнике да у судски депозит полажу спорне суме; како сви грађани у смислу уредбе о депозиту, па и адвокати у смислу § 30 Зак. о адвокатима овлашћени су, да спорне суме полажу суду у депозит.

Спор, средство обезбеђења и депозити — то су средства која стоје странкама на расположење, четврти неки начин принуде наше судско законодавство не познаје.

А адвокатска комора јесте та, која на жалбу једне странке и по учињеном увиђају и оцени доказа наређује адвокатима да нешто учине, а не суд.

Према томе на суми до 5.000.— дин. ни преко ње нема никаквог значаја с обзиром на горње разлоге.

Са свега изложенога §§ 303—306 гр. суд. поступка”

Апелациони суд оснажио је ово решење.

Душан П. Мишић.

Две контрадикторне одлуке Касационог суда по истој материји т. ј. ко је надлежан за расправу спорова који се изроде између предузимача и власника зграде због дуга од неплаћеног рада око зидања грађевине ?

а) Тужилац В. тужио је Окружном Суду за град Београд власника куће Т., због дуга од неплаћене му награде око зидања грађевине. Тужени Т. у своме одговору на тужбу изјавио је: да је тужбено тражење у смислу § 17. закона о устројству Трговачког Суда „грађевински посао,” те је за расправу овога спора, пошто је у питању трговачки посао надлежан трговачки суд.

б) Решењем својим Бр. 62309/31. горњи суд одбацио је приговор тужене стране о ненадлежности за расправу поменутог спора и огласио се надлежним сматрајући да у конкретном случају не постоји трговачки посао.

На ово решење тужена страна изјавила је жалбу Бр. 8829/32. Касационом Суду.

в) Касациони Суд примедбама својим Бр. 2418/32. оснажио је поменуто решење Окружног Суда за град Београд, сматрајући на тај начин да је дуг од неплаћене награде предузимачу обичан грађански посао, а не трговачки, те да је Окружни Суд за град Београд на закону донео ожалбено решење.

г) Међутим овако гледиште Касационог Суда, није оправдано, са тога разлога што је баш Касациони Суд а поводом једног другог случаја донео супротну одлуку, сматрајући да је за расправу између предузимача и власника зграде око неплаћене награде, која потиче из зидања надлежан трговачки

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

суд, пошто је у питању трговачки посао. (Види одлуку Касационог Суда Бр. 680 од 2. II. 1925 год. — Срб. Ковачевић — Судска пракса из 1925 године стр. 519). Поменута одлука Бр. 680/ 25. Касационог Суда гласи: „За расправу спорова између предузимача и сопственика грађевине, за исплату зидања грађевине надлежан је Трговачки Суд и ако тужени нису трговци.”

Ово своје гледиште Касациони Суд поткрепио је следећим разлозима :

„Што пропис тач. 2. § 16. трговачког суда одређује надлежност Трговачког Суда за парнице између свих лица, без обзира на карактер њиховог занимања само ако се парница односи на какав Трговачки посао т. ј. без обзира да ли је тај посао једнострано или обострано трговачки посао, а предузеће грађевина из кога проистиче ова парница трговачки је посао предвиђен у тач. 7. § 17. зак. о устројству трговачког суда, те према томе трговачки суд је надлежан за суђење овога спора.”

д) Дакле крo што се види у истој материји а у двама одлукама Касациони Суд је стао на два супротна гледишта, што је, како са гледишта правног стабилитета, тако и са гледишта правилног тумачења закона неоправдано. Одлука из 1925 године Бр. 680 донета је у смислу и духу § 17. цитираног закона, док је одлука Бр. 2418/32 на закону неоснована, пошто законодавац изрично нормира да је „предузеће грађевина” — трговачки посао, а у конкретном случају о коме је реч у одлуци Касационог Суда Бр. 2481/32., несумњиво постоји „предузеће грађевина” дакле трговачки посао, пошто дуг потиче од зидања грађевине.

Према досада изложеном, поставља се питање која је одлука правилна, прва или друга, и на коме гледишту треба да се заснива једно правилно решење постављеног питања. Ово пак у толико пре што је закон о устројству трговачког суда стари закон о коме при тумачењу његових прописа не треба да буде двојбе.

Из свега досад изложеног можемо рећи само то: да је прва одлука Касационог Суда правилна, а на општој седници Касационог Суда је да реши поменути контрадикторност која постоји између одељења у погледу тумачења § 17. и 15. зак. о устројству трговачког суда.

Боривоје Д. Петровић

пристав окр. суда за Град Београд

Довољан је умишљај у погледу последице — жеља или предвиђања последице, па да се једно дело квалификује као кривично дело у покушају.

Пресудом окружног суда Кзп 105 оглашен је кривим Ц. В. што је 6 марта 1931. год. напао пушком прив. учесника

Н. Љ. у намери да га убије и у тој цели окунуо два пута, али да иста није хтела упалити што је каписла била влажна.

За овај покушај оптуженик је осуђен на једну годину дана робије и губитак часних права за годину дана.

Против пресуде изјавио је ревизију бранилац оптуженика. Касациони суд решењем Кре 242/32 одбацио је ревизију као неосновану према т. 2 § 345 крив. суд. пост. са разлога:

Бранилац оптуженога у својој ревизији наводи повреду материјалног закона из т. 1 под а § 337 крив. суд. пост. која се састоји у томе што је суд радњу оптуженика погрешно квалификовао као покушај убиства, јер покушаја није ни могло бити с обзиром да је каписла била овлажена и није могла произвести паљење барута односно испаливање метка.

Оцењујући овај ревизиони навод Касациони суд налази да не стоји наведена повреда материјалног закона. За појам покушаја битно је да је учинилац започео радњу извршења, али није произвео последицу коју је желео или коју је предвидео да ће произаћи из те његове радње и чије је наступање одобрио — § 31 у в. § 16 крив. зак. За саму квалификацију покушаја кривичног дела није од пресудног значаја подобност оруђа, којим је радња извршења започета, да произведе жељену или предвиђену последицу. Довољан је умишљај у погледу последице — жеља или предвиђања последице, па да се једно дело квалификује као кривично дело у покушају — § 31 крив. зак. Па кад је суд у својој пресуди на основу утврђеног чињеничког стања констатовао да је оптужени приликом окидања пушке био свестан да ће моћи прив. учесника убити, из чега се закључује да је он или хтео баш ту последицу или је предвидео њу, онда је суд правилно квалификовао радњу оптуженика као покушај убиства § 167 од. I у вези § 31 крив. зак. То што је оруђе било апсолутно неподобно да произведе жељену последицу не утиче на квалификацију самога дела, већ има значаја само за одмеравање казне за то покушано дело, које се у том случају може ублажити по слободној оцени — § 32 од. II. у вези § 72 крив. закона.

Саопштио, Д. Д. Бранковић, држ. тужилац.

Око § 301 к. з. у вези § 312 к. з.

Једном суду била је поднета тужба за увреду. На претресу, оптужени је признао да је рекао прив. тужиљи „да чува коп... и да има шв...“

Заступник прив. тужиље, на претресу, проширио је тужбу, како у погледу броја крив. дела тако исто и у погледу врсте, износећи да се у инкриминисаним изразима налазе клеветнички наводи и молио је суд да оптуженога и за ово дело — клевете — казни.

Бранилац је у својој речи навео да су наводи оптуженога тачни и за доказ — позвао се је на сведоке. Тражио је да суд донесе одлуку по овом питању.

Суд је у смислу § 312 к. з. т. 4 одбио овај предлог, пошто је прив. тужиља била у браку када се је овај спор изродио.

Потом је донета пресуда у којој је оптужени био кажњен за увреду а за клевету био је ослобођен од оптужбе — овом је приликом казна била појачана услед „клеветничких“ израза који су овде били добили сасвим други изглед.

Виши је суд оснажио ову пресуду.

Да заштити оправдане политичке, друштвене, породичне и индивидуалне интересе, законодавац је стилизовао § 312 к. з. Само законодавац је пропустио да регулише положај онога који би имао ту срећу, да падне под ударце овога параграфа, у основи врло потребног. Јер када неко лице одговара за клевету, оно није у могућности да да своју одбрану у пуној мери — основни принцип новог кривичног поступка — под претпоставком, да чињенице, које би оптужени имао да утврђује, долазе у опреку са забраном из одредаба § 312 к. з.

Пошто је оптуженоме немогуће да докаже истинитост својих навода означених, у тужби, као клеветнички, у логици је правних схватања, да за то дело неможе одговарати. Намеће се онда питање — за које би дело такво лице могло одговарати ако би, уопште, било какве кривице?

Познато је начело, да аналогije нема у кривичном закону. Али, још већи принцип влада у свету па и у дисциплини кривичног права, да кривична осуда мора бити у сразмери са његовом кривицом и то, пошто се обави, законом утврђен, поступак. Оптужени одговара за дело које повлачи ограничење у погледу на право употребе доказа па, следствено, и право одбране, што је, абстрактно узевши, у супротности са смером модерног законодавства. То лице, онда, не би могло ни одговарати за клевету — наш случај — јер није било њу положају да докаже, да ли постоји или не постоји клевета а с обзиром на § 311 к. з.

Законодавац је имао овде употребити помоћно средство напр. фикцију. Требало је изриком рећи да се у оваквим случајевима има сматрати а priori да су инкриминисани изрази увредљиви а не клеветнички и да се аутоматски има поступити по другом делу става првог из § 311 к. з.

Резимирајући, завршавамо са нашим коментаром. Приписивати неком лицу да је учинило кривично дело клевете — да би било осуђено потребно је да суд стекне уверење, на основу доказаних чињеница, да се је тај догађај одиграо. Пошто је, посредним путем, спречено да доказује своју невиност односно да покаже да није баш у тој мери крив, као

што тужба приказује, прикачено му дело има само по себи одпасти. А шта би онда остало? Дошла би увреда на место клевете као најсродније кр. дело, ако би, уопште, било кривичних момената.

Душан П. Мишић,
судија Среског суда за град Београд

Из праксе Државног савета.

Општа пореска ослобођења према доцније установљеним пореским облицима.

Да би изазвала и охрабрила инвестиције капитала, домоћег и страног, у привредна предузећа или предузећа општега напретка, држава и пре рата и после давала је путем повластица, одобраних нарочитим законима, таквим предузећима разне олакшице, међу којима нарочито опште ослобођење од непосредних пореза. Та ослобођења давана су, обично, за дужи низ година, за све време трајања повластице или за одређени период времена и представљала су један услов, под којима је повластичар отпочео рад.

Општа пореска ослобођења уживала је рударска индустрија, индустрија шећера, нека друга поједина предузећа, као на пр. Рибарска Бања у експлоатацији Врачарске Штедионице, и т. д. Те повластице, дате још пре рата, још трају. У најновије време такву повластицу ужива, између осталих, речно и поморско бродарство, Савез Набављачких Задруга држ. службеника и т. д.

*

По Закону о уступању Рибарске Бање Врачарској Штедионици у експлоатацију, Врачарска Штедионица „ослобођава се од плаћања непосредног пореза и општинских приреза на ову бањску радњу и остале њене принадлежности за све време трајања ове повластице” — чл. 12 зак.

Пореска власт, међутим, оптеретила је Врачарску Штедионицу плаћањем пореза на пословни промет. По тужби пореског обвезника, Државни Савет је ово опорезивање осн. „жио¹⁾ на основу решења Опште Седнице, које је тим поводом и изазвано, и које гласи :

„За ослобођење порезе на пословни промет важе једино прописи закона о порезу на пословни промет и евентуални доцнији закони, који то ослобођење одређују.

Ослобођење непосредних пореза по ранијим специјалним законима за извесна предузећа не могу се, без нарочите законске одредбе, проширивати на ослобођење

1) Држ. Савет, Врачарска Штедионица, Бр. 9894/929.

доцније установљеног пореза на пословни промет.” —
(Држ. Савет, О. С. Бр. 1025/32 од 15 — 16 децембра 1931.)

*

Општа пореска ослобођења, дата законом уз какву повластицу или у опште за извесну грану привреде, не представљањају ослобођење од једног специјалног пореског терета из оног пореског система, који постоји у даном моменту, него представљају изузеће из пореског режима једног пореског објекта или једне врсте пореских објеката. Једним специјалним законом изузета је једна привредна делатност из објеката непосредних пореза: она више није такав објекат. И за све време, док тај порески имунитет траје, односни објекат не може бити оптерећен непосредним порезом. Дејство таквог једног специјалног закона о општем пореском ослобођењу састоји се у томе, што се опште пореско законодавство не примењује на предмет специјалног закона. Отуда, ни промене, извршене токсм времена у опште и пореском систему, не могу — сем по изричном укидању ове пореске повластице, — ни у чему утицати на пореску ситуацију ослобођеног објекта. Јер је тај објект специјалним законом извучен из општег домаћаја пореских закона.

Државни Савет није овако схватио правну природу општег пореског ослобођења, већ као одрицање државе од једног конкретног пореског прихода, какав је постојао у доба доношења специјалног закона. Као да се опште пореско ослобођење односи искључиво баш само на онај непосредни порез, који у даном моменту постоји. И зато, сасвим доследно, свако схваћено опште пореско ослобођење не може обухватити и доцније установљене пореске облике.

Опште пореско ослобођење, овако схваћено, не би имало, или би имало врло мало, стварнога значаја и у очигледном сукобу би било са мотивом, из кога се даје.

Свако опште пореско ослобођење има одређено трајање, које је предвиђено за дужи низ година. Ово одређивање трајања не би имало никаквога смисла, кад би га могла прекинути свака пореска реформа. Нити би у таквом ослобођењу ослобођена предузећа налазила ону сигурност, на коју рачуна и предузеће, које га прима, и држава, која га даје. Другим речима, такво опште пореске ослобођење, које се даје за 20, 30 и 50 година, а може да траје само до прве измене пореских закона — не би значило ништа.

Опште пореско ослобођење се даје у циљу, да се за један одређени период времена, док се извесна индустрија или извесна привредна делатност не учврсте и оспособе, олакшају њени режијски терети, бар што се порезе тиче, да се ослободу непосредних пореских дажбина. И у корист индустријског или привредног развоја земље. То је његов мотив. Не-

извесно по дужини, једно ослобођење само извесног у одређеном моменту постојећег непосредног пореза, не би се могло оправдати нити мотивисати ничим другим до поклоном од стране државе извесне суме новаца једноме појединцу или предузећу. Опште пореско ослобођење никад није имало таква карактер. И стога нам изгледа, да је схватање државног Савета, изражено у напред цитираном решењу опште седнице, погрешно и противно начелима пореске политике, на којима се заснива опште пореско ослобођење.

Непосредни порез не обухвата само један порески облик, већ представља један систем и комбинацију разних пореских облика, који скупа сачињавају групу непосредног пореза. Облици овог пореског система нису стални, ни по врсти, ни по броју. Они се мењају и допуњују — према захтевима пореске политике. Али без обзира на ове промене, они сачињавају увек непосредни порез, којим држава терети у даном моменту имовину и привреду једног појединца. Тако је, на пр. на место старог обртног пореза, који више по својој организацији није орговарао привредним приликама, дошао порез на пословни промет. Стари обртни порез био је један облик непосредног пореза, чија је основа била обрт (промет) једног предузећа или радње и спадао у групу непосредног пореза по закону о непосредном порезу од 1884—чл. 66—70 овог закона. Сва предузећа, која су имала опште пореско ослобођење непосредног пореза, била су ослобођена и плаћања пореза на обрт. Не видимо ни правни ни теоријски (сем можда фискално-практични) разлог, да се услед промене у систему или начину непосредног опорезивања једног пореског објекта, која је извршена у законодавству, из кога је једна специјална привреда изузета, мења и пореска ситуација, која је створена једним специјалним законом. Друга би ствар била, кад би се опште пореско ослобођење, место да буде опште, односило на тачно побројане пореске облике непосредног пореза. Па и у том случају оно би се могло ускратити само према ново установљеним пореским облицима, а не према већ постојећим али само реформисаним пореским облицима.

* * *

Интересантно је, кроз праксу Државног Савета, пропратити еволуцију схватања, које је најзад добило коначан изражај у напред цитираном решењу опште седнице.

Државни Савет, испочетка, ствар је друкчије, и по мишљењу у основи правилније, схватао, — да се општа пореска ослобођења не односе и на порез на пословни промет не зато, што би то био доцније установљен порески облик — какво је његово данашње гледиште — него зато, што порез на пословни промет није облик непосредног пореза. А пошто је

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNI

Онигледно, да не може бити ни посредан порез, то је државни Савет, под сугестијама Главне Контроле, решавајући по њеној тужби, заузео гледиште, да овај порез није ни непосредни, ни посредни, већ један нарочити порески облик, који је ближи посредном него ли непосредном порезу.¹⁾

Основа Саветског гледишта је исправна: да за питање домаћаја општег пореског слобођења није од значаја, да ли је један порески облик установљен пре или после ослобођења, већ је од значја, да ли је тај порез облик непосредног пореза или није. Али је други део Саветског резоновања, да порез на пословни промет није ни непосредни, ни посредни, него нека трећа врста пореза теоријски неодбрањив. Један порез или се убира непосредно од пореског обвезника, чија се имовина или пословање тим порезом терети — и онда је то непосредни порез или је његов начин наплате, тако подешен, да се он убира приликом извесних правних радњи, промета добара, пословних трансакција, теретећи на тај начин не општу имовину пореског обвезника, него поједине предмете његове имовине, или поједине манифестације његове активности, — и онда је то посредан порез.

Порез на пословни промет, који терети опште пословање пореског обвезника, његов општи пословни промет, и разрешује се уз општи порески разрез непосредног пореза несумњиво је, да је један облик непосредног пореза.

Гледиште Државног Савета није могло примити ни само Министарство Финансија и оно је било онемогућено — законодавним путем. У фин. закон уз буџ. дванајестине за април до јуни 1925 г. унета је одредба чл. 53, по којој и порез на пословни промет (и инвалидски порез) имају се сматрати непосредним порезом. Одредба је донета, очигледно, да парира погрешно гледиште Државног Савета.

Повод за доношење ове одредбе такође је интересантан. Претходним финанс. законом за 1924/25 год. (чл. 149) продужен је ток застарелости за разрез и наплату свих непосредних пореза на 10 година. Па како је Државни Савет протумаčio, да порез на пословни промет није непосредан порез, појавила се опасност, да се ово продужење тока застарелости неће — по доследном гледишту Државног Савета — односити и на порез на пословни промет. Зато је већ у идући финанс. закон унета одредба чл. 53, која је имала за циљ, да ову неугодност уклони.

Тиме је, додуше, спасена застарелост, како је била нормирана у чл. 149 и у колико се односи на пословни промет, али је сада расправљено коначно, и то чак законодавним путем, да је порез на пословни промет непосредни порез, те

¹⁾ Држ. Савет, Фабрика Шећера у Ђуприји, Бр. 13052 од 12. нов. 1923. Радовановић, Одлуке Држ. Савета, 1919—1923. Стр. 275.

да — према већ раније заузетом гледишту Државног Савета — мора потпасти под опште пореско ослобођење.

Чвор је имао да разреши нов финансијски закон за 1927/28 год., у који је унета одредба чл. 79 ст. 7, којом је „објашњење“ да се порез на пословни промет има сматрати као непосредни порез „само у погледу застарелости“, у колико се он помиње у чл. 53 зак. о буџ. дванајестинама за април — јуни 1925 год.

Оваква тесна сарадња између Министарства Финансија, путем финансијског закона, и Државног Савета у погледу тумачења пореза на пословни промет изгубила је, међутим свој практични — једини који је имала — значај, јер је Државни Савет нешто пре овога „објашњења“ напустио сам своје раније гледиште о разликовању доцније установљених пореза на непосредне, посредне и полупосредне порезе, и у спору око опорезивања Савеза Набављачких Задруга држ. службеника, који такође ужива опште пореско ослобођење од непосредних пореза, крајем 1926 год. заузео данашње своје становиште, да је порез на пословни промет нов порез, установљен после датог општег пореског ослобођења, и да услед тога не може потпасти под опште пореско ослобођење, које је дато пре његовог установљења.¹⁾

И ако је Државни Савет сам своје гледиште изменио „објашњење“ из фин. закона за 1927/28 год., које је ишло, ако не истим путем а оно ка истом циљу, није било излишно. Јер је оно имало знатног утицаја, да општа седница Државног Савета не усвоји похвалан покушај једног свог одељења у 1931 години, да се од ових погрешних гледишта одустане, и да донесе решење, које је дало повода овој хроници.

* * *

Решење Опште седнице Бр. 1051/21 има у виду само порез на пословни промет. Међутим, по значењу својих разлога, оно ће се исто тако односити и на све остале пореске облике, установљене после датог општег пореског ослобођења. Јер разлог овог решења је општег карактера и као такав само примењен на један конкретан порески облик. Према томе, сходно гледишту Државног Савета, заузетом у овоме решењу, једно предузеће, или грана привреде, са општим пореским ослобођењем неће бити ослобођено не само пореза на пословни промет, него ни сваког оног другог облика непосредног пореза, који је доцније установљен. Кад се ово има у виду, онда је готово мање било погрешно прво гледиште Државног Савета, које се односило искључиво на порез на пословни промет.

¹⁾ Држ. Савет, Набављачка Задруга, држ. службеника, Бр. 20870 од 28 октобра 1926. Илић-Радоваковић, Одлуке Држ. Савета, 1924—1928. Књ. II. Стр. 142.

Што се тиче инвалидског пореза, који је такође један специјалан и новији облик непосредног пореза, питање његове наплате од оваквих предузећа било је решено законодавним путем. У фин. закон за 1924/25 год. — оном истом, који је у чл. 149 нормирао, да се и инвалидски порез, као год и порез на пословни промет, има сматрати непосредним порезом, била је унета одредба чл. 155, по којој тај порез имају плаћати и она предузећа, која су иначе ослобођена плаћања непосредног пореза.

Љ. Радовановић, адв.

Женска деца, удата за живота родитеља, немају права на спрему и удомљење из заоставштине пок. додитеља.

Марија жена Д. М. тужбом својом Бр. 15501 представила је Суду, да јој њен отац, који је умро, није дао никакву спрему ни удомљење, нити је то њен брат М., једини наследник пок. јој оца учинио, а отац јој је за живота обећао дати половину свог непокретног имања и аконто тог мираза примила је 160.000 дин., па је тражила да се њен брат силом закона принуди да јој да спрему и удомљење.

Тужени М. оспорава право тужиљи на спрему и удомљење јер ничим није доказала његову обавезу за то, јер се је удала пре годину и по од смрти пок. им оца, а ова чињеница ствара презумцију да је кћи приликом удаје добила спрему.

Окружни Суд за Град Београд пресудом својом Бр. 50058 одбио је тужиљу из разлога, што је јавним исправама утврђено, да се је она удала пре смрти пок. јој оца, те у таквом случају тужиља по § 117 г. з. нема права на тужбено тражење. Пропис § 397 г. з., на који се тужиља позива, односи се на случај кад је умрли после своје мрти оставио неудате кћери.

По незадовољству тужиље, Апелациони Суд пресудом својом Бр. 10504 преиначио је пресуду Окруж. Суда и осудио туженог да плати тужиљи на име спреме и удомљења х. динара, са разлога: „Тужбено тражење засновано је на § 397 г. з. по коме у случају да је умрли оставио мушке деце, женској деци припада, поред осталог и право на пристојно удомљење. Ово право, које је слично наслеђу, женска деца могу остваривати после смрти очеве. Следствено, без утицаја је за прибављање тога права да ли је женско дете удато још за живота очеве, или не.“

Касациони Суд, примедбама свог II одељења Бр. 953 ништи ову пресуду Апелац. Суда са разлога: „Погрешно је Апелациони Суд протумачио доношај одредбе садржане у § 397 г. з. § 397 г. з. конституише право на издржавање, спрему и удомљење женској деци која су, по смрти родитеља остала неудата, али то право женске неудате деце никако се не може

распростррти и на женску децу удату за живота родитеља, као што Апелациони Суд на против налази, јер се дужност родитеља да својим кћерима да спрему и удомљење приликом удаје изводи из §§ 115 и 117 гр. зак. и та се дужност не може преносити на наследнике — § 397 г. з. у погледу већ удате кћери за живота родитеља, коју је кћер дакле, родитељ већ збринуо.

Да је законодавац у § 397 г. з. имао на уму само женску децу која су по смрти очевој остала неудата, види се отуда, што по § 397 г. з. женској деци поред спреме и удомљења припада и уживање и издржавање, међутим, удата женска деца несумњиво немају права ни на уживање ни издржавање из заоставштине родитеља, јер њих, по правилу издржавају мужеви — § 109 гр. зак. док на против неудата женска деца имају права и уживања и издржавања, пошто би иначе остала незбринута, а то је баш законодавац и хтео да спречи.

Да се овако има схватити § 397 г. з. иде у прилог други одељак § 415 гр. зак. По коме је удова дужна да од свога дела помогне у издржавању, спреми и удомљењу заоставших у фамилији девојака. Даље, § 529 ист. зак. по коме девојке у задрузи заоставша кућа задружна има издржавати и у своје време пристојно удати по постојећем обичају.

У прилог напоследку иде и терминологија најновијег позитивног законодавства, јер у тач. 5 § 7 закона о тапијама од 30 - V - 1931 као и у тач. 5 § 7 зак. о издавању тапија од 14 - XII - 1929 г. помињу се „девојачко издржавање и удомљење” — дакле, опет ова два термина спојена један с другим, а који се, тако спојени никако не могу применити и на већ удату женску децу.

Најзад, и обичај народни, као и целисходност и логичност налажу да се § 397 г. з. схвати тако, да се он односи само на неудату женску децу, јер обичај је у народу да се спрема и удомљење дају приликом венчања. Целисходно је такво схватање, јер би се иначе дало маха парницама између браће и сестара, пошто ретко који родитељ приликом венчања узима од кћери и зета потврду да су спрему примили.”

Апелациони Суд одлуку Бр. 1579 усвојио је ове примедбе, Касациони Суд одлуком Бр. 2940 снажи.

Ник. Ј. Витановић

За разматрање решења Окружног суда, којим је рекурс на потврдно решење Апелационог суда одбачен као неуместан надлежан је Апелациони суд.

По предмету стечајне масе решењем окружног суда у Крагујевцу упућена је Шумадијска Земљорадничка Банка на редовну грађанску парницу противу управитеља ове стечајне масе и др., да тим путем докаже пуноважност своје пријаве.

По рекурсу пуномоћника исте банке Београдски Апелациони суд оснажио је поменуто решење окружног суда али је противу овог решења заступник банке уложио рекурс Касационом суду. Окружни суд у Крагујевцу је на основу § 188. Стечајног Закона овај рекурс одбацио решењем као неуместан, па је на ово решење окружног суда изјавио рекурс Апелационом суду пуномоћник поменуте банке.

Београдски Апелациони суд вратио је нерасмотрена акта овог предмета окружном суду у Крагујевцу, одбијајући од себе надлежност за разматрање решења окружног суда са разлога, што је касациони суд надлежан за разматрање решења Апелационог суда противу кога је први рекурс уложен, па је према томе надлежан и за разматрање решења, којим се цени умесност рекурса, изјављена противу тог решења Апелационог суда.

Треће одељење Касационог суда такође је нашло да није надлежно за разматрањ поменутог решења окружног суда зато, што по § 188 стечајног Закона решење окружног суда по уложеном рекурсу разматра Апелациони суд а Касациони суд по рекурсу на решење Апелационог суда тек онда, ако је Апелациони суд преиначио решење првога суда (§ 622. новог Закона о судском поступку у грађанским парницама, што овде није случај, јер Апелациони суд по овоме рекурсу није донео своју одлуку.

Поводом овога сукоба о надлежности, Касациони суд у својој Општој седници нашао је, да је за разматрање поменутог решења окружног суда у Крагујевцу, којим је уложени рекурс противу решења Апелационог суда одбачен као неуместан, надлежан Апелациони суд са разлога, изнетих у акту III одељења Касационог суда.

Одлуком Опште седнице Касационог суда од 27 - VI - 1932 год. Бр. 4917.

Т. Ивановић

Има места испиту сведока ради доказивања основа за стицање својине у смислу § 37. Закона о издавању тапија и онда, кад је убаштињач одлуком полицијске власти истиснут из државине имања и упућен на парницу за доказивање својине.

Тужилац Муртеза представио је суду: да је 1. јуна 1917 год. купио две куће са авлијом од Мустафе и др., за 350.000 гроша, о чему су начинили и уговор и на исти ставили своје мухуре. Продавци су му купљено имање предали одмах у државину, пошто су купо - продајну цену примили. Ово имање тужилац је држао неузнемиравано од 1917 па све до месеца јуна 1929 год. када је противу њега подигао тужбу тужени Далмен син Мустафин, пошто су остали продавци помрли, за дело самовласног заузећа из § 375а казн. зак. те је пресудом начелника среза Ђаковичког ово имање предато у

www.УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА државину туженом Далмену а он — тужилац — упућен на грађанску парницу за доказивање својине спорног имања. Зато је тужиоцу суду Дамлана и Мустафу и молио да му се пресудом призна право својине на спорном имању.

Тужени су навели, да тужилац није купио спорно имање, већ да му је оно дато у залогу за десет година. Да је имање својина њихова, поднели су тапију. Тражење тужиочево да се испитају сведоци, који су на уговору потписани, као присутни, неумесно је с обзиром на вредност опарниченог предмета и Указ од 30 - VI - 1919 год. којим су Закони Краљевине Србије, па и Закон о судском грађанском поступку, проширени и на присаједињене области у току балканских ратова а по § 242. грађ. суд. пост. не може се сведоцима доказивати тражбина, већа од 200.— дин.

Пећски првостепени суд нашао је, да поднети Уговор (сепет) не може тужиоцу послужити за доказ права својине, јер нема услова из § 245. грађ. суд. пост. и испиту сведока нема места с обзиром на поменути указ од 30 - VI - 1919 год. Тужени су пак поднетом тапијом доказали да су имали право својине на спорном имању у времену, кад тужилац представља да је исто купио. Зато је тужиоца одбио од тражења. Апелациони суд у Скопљу пресудом од 14 - X - 1931 год. Бр. 4652 одобрио је пресуду првостепеног суда.

Касациони суд примедбама свога I одељења од 5 - II - 1932 год. Бр. 13190 поништио је поменути пресуду Апелационог суда са разлога :

„Кад је по § 37 Закона о издавању тапија на подручју Касационог суда у Београду а који је ступио на снагу 18 јула 1931 год. предвиђено, да се на подручју Апелационог суда у Скопљу може према стању на дан ступања у живот овог Закона основ за стицање својине доказивати сведоцима, без обзира на прописе грађанског судског поступка, ако молилац држи земљу неузмираван од 1 јануара 1929 год., — онда је потребно да суд оцени, да ли с обзиром на овај законски пропис и на чињенично стање има места испиту сведока у овоме спору или не, па потом да одлуку донесе.”

Усвојивши ове примедбе Апелациони суд у Скопљу нашао је да има места испиту сведока тужилачке стране у смислу наведеног § 37. Закона о издавању тапија, пошто је пресудом суда општине Ђаковичке утврђено, да је спорно имање било у државини тужиочевој до месеца октобра 1929 год. када је решењем начелника среског упућен на спор ради доказивања права својине. Даље је Апелациони суд нашао, да су сведоци тужилачке стране утврдили под заклетвом, да је тужилац заиста 1 јуна 1917 год. купио од Мустафе и др. спорно имање, а сем тога тужилачка страна има и државину истог имања дакле пре 1 јануара 1919 год. и то као савестан држалац — § 31. Закона о тапијама и §§ 223, 226 и 540 грађ. Закона.

Са ових разлога Апелациони суд је преиначио пресуду пећског првостепеног суда и пресудом од 22 - II - 1932 год. Бр. 997 тужиоцу Муртези признао право својине на спорном имању.

Касациони суд примедбама свога I одељења од 25 априла 1932 год. Бр. 2989 поништио је речену пресуду Апелационог суда са следећих разлога :

„Погрешио је Апелациони суд, кад је нашао, да у овоме спору по § 37. Закона о издавању тапија има места испиту сведока тужилачке стране, ради доказивања основа за стицање својине, јер § 37. поменутог Закона прописује да се основ за стицање својине може доказивати сведоцима само у случају, ако молилац држи земљу неузнемиравано од 1 јануара 1919 год. до дана убаштињења, односно бар до слушања у живот истог Закона т. ј. да 18 јула 1931 год., када је исти ступио у живот, док се, како из пресуде начелника среза Ђаковичког од 5 - XI - 1929 год. Бр. 17159 тако и из признања тужиоца види, да је тужилац у 1929 год. узнемирен у својој државини и да се спорно имање од тада налази у државини тужених. Према овоме, кад се је тужилац ради доказивања основа за стицање својине позвао на сведоке, морао је се применити 242 грађ. суд. пост.“ —

Апелациони суд у Скопљу није усвојио ове примедбе, већ је у своме писму од 13 маја 1932 г. Бр. 2753 дао следеће противразлоге :

„Кад је тужилац спорно имање држао од пре 1 јануара 1919 год., па све до 1929 године када му је полицијска власт исту одузела, односно из ове државине истиснула само зато, што је тужена страна поднела тапију спорног имања а ово је избацавање из државине привременог карактера, док се не буде расправило питање својине, које је дошло као последица оцене јачег права у погледу изнетих доказа о својини, — онда Апелациони суд, с обзиром на дате исказе сведока, на које се је тужилачка страна позвала, да би јој утврдили основ стицања својине на спорном имању, налази, да има места испиту истих и примени прописа § 37. Закона о издавању тапија, јер се не може узети, да је тужилац изгубио правну државину услед несавесног стицања исте, но, напротив, он је, као слабији у праву према поднетој тапији, упућен на спор а држање ове ствари дато туженима, који је не држе у своје име, већ у име онога, ко буде своје право својине доказао а ово у толико пре, што тужилац није узнемирен у државини ствари од трећих лица, већ од продаваца, који су имање продали и предали у државину, те су у обавези, да изврше и пренос тапије на тужиоца, као купца.

„Овој примени § 37. Закона о издавању тапија има места у толико пре, што се тужилачка страна, и без ове законске бенефиције, на спорном имању могла убаштинити — сходно

правилнику за убаштењење у Јужној Србији од 1925 год. а и по Закону о ликвидацији правних односа, створених ратом.

„Поред тога, Апелациони суд налази да је имало места испиту сведока за утврђивање уговора куповине и продаје, без обзира на вредност а у смислу § 37. Закона о издавању тапија, још и због тога, што ови сведоци утврђују куповину и продају спорних имања од 1. јуна 1918 год. и непрекидну државину од овога датума.

„Најзад, Апелациони суд, проучивши ове примедбе, налази, да би сваки сопственик, који је дошао до државине пре 1. јануара 1919 год. законским путем на извесно непокретно добро, па се, из буди којих разлога не би убаштило, при појави спорног сопственика са тапијом, у ком би га случају полицијска извршна власт огласила као јачег у праву и држаоца из истог истисла, — не би имао право бенефиције из § 37. Закона о издавању тапија а такав исход би довео до врло великих злоупотреба и нежељених последица. Сем тога, само са тога разлога, што се тапија налази у рукама тужених, не може се узети, да тужени нису продали имање тужиоцу, кад се зна да ово није усамљен случај, већ да се у овим крајевима често дешава, као у овоме случају, да продајци предаду у државину продато имање а тапије задржавају код себе. Испитани сведоци, чијем је испиту имало места са наведених разлога, доказали су, да је тужилац купио и платио спорно имање и да су му тужени имање предали у државину а тапију у 1917 год., када је продаја и била, нису му могли ни пренети због ратног стања, те је на тај начин и тапија остала код тужених.“

Касациони суд у својој Општој седници од 2. јуна 1932 г. Бр. 4019 усвојио је ове противразлоге Апелационог суда и поменуто пресуду његову оснажио.

Т. Ивановић.

Према § 950. грађ. зак. не може се уговорити ни краћа застарелост од оне, која је законом предвиђена.

Пуномоћник тужилачке стране представио је суду, да је пок. Иван био осигуран код туженог осигуравајућег друштва на случај смрти на суму од 50.000 динара а да је осигураник умро 8. маја 1929 г. Како тужено осигуравајуће друштво одбија да плати осигурану суму, то га тужи суду и моли за пресуду, да друштво плати осигурану суму.

Тужена страна, поред осталог, навела је, да је тужбено тражење застарело, јер је од дана смрти пок. Ивана, па до дана тужбе, протекло више од године дана а према члану 17. услова полисе осигурања, право тужиочево да тражи наплату осигуране суме застарева за годину дана.

Београдски првостепени трговачки суд нашао је, да је позивање тужене стране на застарелост потраживања нео-

сновао, јер се по § 950. грађ. зак. застарелости нико не може одрећи а скраћење застарелости је једна врста одрицања. Даље је суд нашао, да је обавеза туженог друштва на плаћање осигуране суме доказана и зато га је пресудом од 16 септембра 1931 г. Бр. 64179 осудио на плаћање исте.

Београдски Апелациони суд пресудом од 4-XII-1931 г. Бр. 9927 одобрио је пресуду првостепеног суда.

Касациони суд примедбама свога II одељења од 17-II-1932 год. Бр. 1127 поништио јепресуду Апелационог суда са следећих разлога :

„Погрешно је Апелациони суд, одобравајући пресуду првостепеног суда, нашао, да се према § 950. грађ. зак. не може уговорити краћа застарелост, јер Закон у тој одредби забрањује само уговарање дуже застарелости, чо што је законом прописано, као и унапред одрицање ове а краћа се застарелост, напротив, може уговорити, пошто то није противно јавном поретку а у корист је обвезаног — осигуравајућег друштва — у чију корист застарелост и постоји. У свом конкретном случају речени законски пропис има се овако тумачити у толико пре, што се исплата осигуране суме, по правилу, брзо извршује, кад наступи услов за то а то је природно с погледом на циљ осигурања и што се тада потребна документа лакше прибављају и лакше извиђају и утврђују чињенице, према којима се цени исправност осигураника, ако би она била у питању, него када би се то после многих година чинило, те не би било основано ликвидирање тога правног посла везивати за дуг рок застарелости.

„Према овоме, Апелациони суд је имао да оцени, с обзиром на чл. 17. оштих услова за осигурање: да ли је у конкретном случају наступила уговорена застарелост, коју је тужена страна, још у одговору на тужбу истакла.” —

Београдски Апелациони суд није усвојио ове примедбе, већ је у акту од 8-IV-1932 год. Бр. 2162 дао следеће противразлоге :

„Законом су тачно предвиђени рокови застарелости према врсти права и правних односа. У § 950. грађ. зак. изрично се забрањује уговорно одрицање и продужење застарелости. Из тога излази, да време, за које ће неко право застарети, не може бити предмет уговора странака, дакле не може се застарелост уговором ни скратити. Овакво тумачење оправдава и то, што би скраћивањем застарелости на најмању меру, — јер ако је скраћивање застарелости допуштено, оно је допуштено без ограничења, — једна уговорна страна могла бити унапред лишена свога будућег права, које по уговору а после испуњења својих обавеза из њега, има тек да стекне. У овом случају по среди је уговор специјалне врсте, који једном уговорачу — осигуранику — налаже стриктне дужности материјалне природе — тачно и уредно уплаћивање:

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

премија, чије неиспуњење санкционише строгим мерама — губитком свих ранијих уплата без икакве накнаде, те се не-сразмерно скраћивање застарелости (од 24 на 1 годину) тужбе за право, стечено на основу вишегодишњег испуњавања свих обавеза, показује као противно принципу, израженом у § 13. грађ. зак. Ово у толико пре, што овде корисник, који има право на осигурану суму, па следствено и на тужбу, није био уговарач, да би му оваква уговорна клаузула, која његово право битно ограничава, била позната, те се је оправдано, у погледу свога права на тужбу, могао држати општег прописа о застарелости.”

Касациони суд у својој општој седници усвојио је ове противразлоге Апелационог суда а примедбе свога II одељења одбацио.

Одлука Опште седнице Касационог суда од 21-VI-1932 г. Бр. 4489.

Т. Ивановић.

Како треба таксирати жалбе изјављене на решења којима се расправља какво споредно питање с обзиром на тумачење Т. Бр. 176. Закона о таксама, дато од стране Касационг суда.

Т. Бр. 176 зак. о таксама није тачно нормирао које се ствари имају сматрати за непроцењиве, већ је у тачци 2. казао да се такса на жалбе по „непроцењивим“ предметима наплаћује: 50 и 100 динара.

Да би се отклонила горња нејасност око тумачења Т. Бр. 176. зак. о таксама у погледу одређивања непроцењивих ствари, кад је у питању одлука о каквом споредном питању, дошла је и начелна одлука Касационог Суда Бр. 11471 од 17. X. 1928 године која гласи :

„Такса из Т. Бр. 176. зак. о таксама за жалбе по споровима о проценљивом предмету односи се само на случајеве кад се жалба изјављује на одлуке нижих судова — кад се спор расправља о главном предмету — а не и на случајеве кад се расправљају споредна питања.”

У образложењу ове начелне одлуке Касациони Суд каже:

„Но у наведеном пропису (т. ј. Т. Бр. 176. зак. о такс.) није предвиђено колика се има платити такса за жалбу у случају, ако се уз главну ствар процењивог предмета, појави споредно питање и о истоме одлука буде донета, као, надлежност или ненадлежност суда, одбачај тужбе, одбачај или одлагање парнице, о мешању у спор, о задржању даљег извињања спора и т. д., па се на одлуку споредног питања изјави

жалба, — Касациони Суд сматра да се ове одлуке донете по споредним питањима у спору процењивом имају узети, да су одлуке по непроцењивим предметима и као такве да подлеже плаћању таксе по Т. Бр. 176. тач. 2. зак. о таксама.” (Види: Србислав Ковачевић „Судска Пракса из 1928.” стр. 698).

Међутим Касациони Суд, и поред горње начелне одлуке, примедбама својим Бр. 4224 од 3. јуна 1932 године вратио је Окружном Суду за град Београд нерасмотрена акта спора тужиоца В. против туженога Д, у коме је спору донето решење по споредном питању, одбачају тужбе као ненадлежном суду упућене — решење Бр. 13725/32., — и на које је решење изјављена жалба Бр. 17944, таксирана од стране Окружног Суда за град Београд по Т. Бр. 176. тач. 2. као по непроцењивом предмету, а у смислу горње начелне одлуке Касационог Суда, — и горњим примедбама Касациони Суд упутио је Окружни Суд да поменути жалбу таксира по Т. Бр. 176. у. в. чл. 15. зак. о таксама, и то као: по вредности спорног тражења.”

Према изложеном види се да данас није јасно како треба таксирати жалбе изјављене на решења донета по споредним питањима а по проценљивој главној ствари, и ако постоји горња начелна одлука Касационог Суда, — § 16., — обвезна за сва одељења Касационог Суда, све док не буде измењена, а која, колико је нама познато, до данас није измењена. Ипак ми сматрамо, да треба и даље таксирати поменуте жалбе према цитираној начелној одлуци, пошто је она са силом законског тумачења поменутог тарифног броја.

Саопштио

Бор. Д. Петровић

суд. припр. окр. суда за град Београд.

Marcel Planiol et George Bipert: *Traité pratique de droit civil français — tome I-XIV-1927/932. Paris,*

Познате цивилисте Марсел Планиол и Жорж Рипер — професори Правног факултета у Паризу, поред свога добро познатог уџбеника: »*Traité élémentaire de droit civil*« — недавно су издали монументално дело, које, може се рећи, чини синтезу грађанског права у Француској за читавих сто година његовог развоја. Ово доле, не само да је у себи обухватило комплетно излагање теорије и праксе које су резултат рада читавог столећа француске грађанско правне књижевности, већ оно сачињава изванредну појаву у светској књижевности. На овом делу сарађивали су готово сви професори грађанског права са разних правних факултета Француске тако да је сваки од ових обрадио у потпуности поједине партије грађанског права било из општег било из посебног дела. Писци су обухватили у овом делу не само материју која је кодификована у Наполеоновом кодексу — *Code civil* —, већ и материју која је ван домена ове кодификације. Тако примера ради наводимо тако зване колективне уговоре или уговоре у споредном законодавству а не у грађанском закону.

Дело има 14 томова и обухвата грађу више практичног карактера а главни редактори дела и сами наглашавају у уводу I тома да дело чини продужење њиховог основног рада — т. ј. »*Traité élémentaire*« — које сачињава теоријско излагање грађанског права следствено ова два сачињавају комплетан систем француског грађанског права.

Значај овог дела је огроман, јер оно у себи садржи синтезу практичног и теоријског знања француске грађанско правне књижевности као и јуриспруденције. Оно има великог значаја и за југословенско право, ма да не баш директног, пошто се наше грађанско право ослања више на аустријско него на француско, али ипак ово дело има индиректног значаја и за наше право у колико се наравно тиче оних института за које не зна аустријски грађански законик, што је случај са т. зв. колективним уговорима или уговорима о раду, или најзад за начело нормирања у чл. 2279 — »*En fait du meuble la possession vaut titre*« итд. Нарочито је од важности партија која говори о стицању својине путем уговора — односно формирања стварног права где се у основи диференцира наш систем од француског.

Тако у I тому говори се о формирању личности као титулара права — *les persons, état et capacité* — где се детаљно излаже стицање промена и губитак т. зв. цивилног статуса. Ова партија се у основи диференцира у односу на наше право. Нарочито је од значаја овде споменути гледиште писаца с обзиром на моменат формирања личности, одн. лица као носиоца права. Према гледишту француских писаца од значаја је и то, поред момента рађања и телесна конструкција дотичне личности т. ј, према овима потребно је поред осталог да је лице способно за живот, што се не тражи према систему грађанског права нашег и аустријског.

Том II садржи излагање о кривичном праву — *La famille — mariage, divorce, filiation* —, где се детаљно излаже о начинима склапања брака, као и о условима потребним за формацију овога. Нарочито је од интереса споменути установу т. зв. фактивног живљења, где нема формалног склапања брака, већ сам факат живљења сачињава право за жену да може тражити издржавање и да може рефлектирати на наслеђе свога саживљеника. Ову установу не познаје аустријско, па следствено ни наше право.

Том III. излаже нарочито интересантну партију стварног права — *les biens* — која партија чини нарочити систем код стицања својине у француском праву, према коме се стварно право може стећи, наравно

inter partes — и путем уговора — облигације, а без уписа у баштинске књиге (les livres foncieres). Нарочито је од важности истаћи начело чл. 2279 — француског грађанског законика: »En fait du meuble la possession vaut titre« — по коме се својина стиче самом посесијом ствари без обзира да ли је ствар туђа или онога од кога је примљена. Слично томе начело имамо и пропис у нашем грађанског законика у §-у 221.

Том IV. садржи детаљно излагање о наследном праву (les successions) а Том V говори о поклону на случај смрти и тестаменту (les donations testaments) где се на широког узвези са одлукама Касационог суда, расправљају питања о тестаменталном и интестанском наслеђивању.

Том VI и VII садржи готово најзначајније излагање у целом делу, а то је излагање о облигацијама, у коме се излаже материја из Општер и Посебног дела облигационог права (les obligations — sources, effets), — а у коме је излагању дата синтеза облигационог права до најмањих детаља. Нарочито је добро и детаљно обрађена партија о накнади штете, која партија код нас није обрађена у довољној мери. У тому X и XI детаљно се излажу уговори као извори облигација, где се повлачи основна разлика између конвенције и уговора у ужем смислу. У овом се делу излажу посебни уговори (les contrats civils, vente, loyage). Овде је од значаја споменути уговор о раду који сачињава значајну новацију у грађанском праву за који остала законодавства а нарочито наш и аустријски незнају. Они уговори су од великог интереса за право као и економски интерес једног народа а нарочито данас када постоје тако компликовани односи између послодавца и радника. Ове уговоре није познавало Римско право чији је систем као и цело право провејавало духом индивидуализма. Римско право било је егоистичко и индивидуалистичко.

Томови VIII и IX сачињавају такође значајно излагање о имовинском режиму у брачном праву који је режим према француском праву т. зв. режим заједнице добара, то је општи законски режим поред т. зв. режима одвојених добара — уговорни режим.

Ово монументално дело завршава се Томом XII и XIII у којима се излаже такође веома значајна материја о хипотекарном праву (les sûretés réelles - privilèges, овде се излаже у свима детаљима начин стицања и губљења заложног права и привилегије, што се нарочито подвлачи у француском праву и у коме се видно прави разлика између привилегије и хипотеке. У овом погледу нарочито је изразито обрађена француска јурисприденција.

Према свему изложеном можемо ово дело препоручити нашим правницима како теоретичарима тако и практичарима као дело без кога не треба да буде ни један од њих, јер ово дело као што смо видели у себи садржи потпун систем грађанског права које је плод читавог века рада француских теоретичара и практичара, а које стоји у тесној вези са социјалним покретима и прогресом човечанства.

Боривоје Д. Петровић, суд. припр. окр. суда за град Београд

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Уписан у именик адвоката :

1. Лазовић Драгутин Д. са седиштем канцеларије у Чачку.

Избрисан из именика адвоката :

1. Радовић Чедомир, услед одрицања.

Преселили се — адвокати :

1. Диковић Милија из Ужица у Бајину Башту.
2. Чобановић Милан из Лазаревца у Београд.

Уписани у именик адв. приправника :

1. Кереша Иван, на вежби код адв. г. Лекића Богдана у Београду.
2. Бракус Милош С., на вежби код адв. г. Ђуровића Марка у Београду.

Брисани из именика адв. приправника :

1. Давичо Арсен - Аврам, по одјави принципала.
2. Миловановић Миодраг, по одјави принципала.
3. Младеновић Драгомир, због ступања у држав. службу.

ИЗ ПЕНЗИОНОГ ФОНДА.

Пензиони фонд извештава своје чланове, да ће концем јула т. г., на полеђини уплатнице Поштанске штедионице, известити све чланове, колико и на име чега дугују фонду, рачунајући до 31. јула т. г. Своте, које члан Фонду дугује, биће назначене оловком, па ако члан, моментано, није у могућности да пошаље целу дугујућу суму, нека уплатницу испуни на суму, коју одмах шаље, а другом уплатницом, коју код себе има нека пошаље остатак дуга.

Умољавају се чланови да своја дуговања Фонду што пре пошаљу и да у будуће све уплате врше уредно у смислу § 8. правила преко Поштанске штедионице.

У случају да је који члан мишљења да је износ, који је назначен да он Фонду дугује, погрешан, нека то одмах изволи доставити Фонду, да би то Фонд проверио и по томе га детаљно известио.

Уједно се умољавају чланови, од којих је тражена наплата дуга егзекутивним путем, да свој дуг Фонду што пре пошаљу, како би Фонд обуставио егзекуцију.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА